

חִבְרַת ב

נוסד בשנת תרע"ג בפולין

חלק ז

חודש אייר תרצ"ג

הפרדס

קובץ רבני חדשי

יופיע לאור כעת בשיקאגו

ישא מדברותיו להגדיל תורה ולהאדירה בהשתתפות נאוני וגדולי דורנו שליט"א

העורך והמו"ל

הרב שמואל אהרן הלוי פרומקטק וחוכנס לאינטרנט

www.hebrewbooks.org

מלפנים רב וד"ט בזוירצה ובנדין (פולין)

ואב"ד בשמשאקאווא (גאליציען), וכעת בשיקאגו.

ע"י חיים תש"ב

מחיר "הפרדס" לשנה:

בחז"ל: — 2 דולר

בארצנו: — 3 דולר

"HAPARDES"

Rabbinical Monthly Journal

Price—\$3.00 Per Year

Volume 7.

MAY, 1933.

Number 2.

RABBI S. A. PARDES, Editor

3414 Douglas Boulevard

Chicago, Illinois

Phone Rockwell 3290

Entered as second class matter November 15, 1928, at the Post Office at Chicago, Illinois, under the Act of March 3, 1879.

מינעשטער מדפיסים, 711 נאָרד 17טע, סטריט. סאנט לאַאיס, מיזורי

והשתיה נדת!

מרינקען איז אלע מאהל געזונט. מרינקען

קאקא-קאלא

איז אודאי געזונט. עס איז וישמא קיין בעסערע משקה ווי קאקא-קאלא. עס מאכט אייך פריש און מונטער, לעבעדיג און ענערגיש. קאקא-קאלא איז אויס-געארבעיט פון די בעסטע פלייוואַרס, אבסאלוט רייך, סטערעליזירט. ווילט איהר הנאה האבען פון א גוטען און נעשטאקען געטראנק — נוצט ק א ק א ק א ק א ק א ק א

איז אייך כשר אהן אירגענד וועלכען חשש פאר א גאנץ יאהר אין פאר פסח וואהיין איהר קומט — אין קענדי-סטארס, רעסטאראנטס, דראג סטארס פאדערט א באטעל קאקא-קאלא

בזמן האחרון בקרתי את בית החרושת הראשי של קאקא קאלא באטלאנטא של דזשאָרדזשיא, והמה בעלי בית החרושת גלו לפני כל תעלומות. ואף תערובות הסודי (סעקרעט) הכל חקרתי ובדקתי ומצאתיו כי המשקה קאקא קאלא כשר לשותתו ע"פ הדין. שמואל אהרן הלוי פרדס, עורך ומו"ל "הפרדס"

אכלו המצה היהיה בעולם במינה

מאנישעוויטץ מצה

קמה מצות, פארפעל, קייק מעהל, מצה דקה, ומצה עשירה, האל ווהיעט, הייד-זשיעניק, און מצה סידעל

אפית מצות מאנישעוויטץ נעשית תחת השמחתה התמידית של:

אגודת הרבנים האורתודוכסים דארצות הברית וקנדה

THE B. MANISCHEWITZ COMPANY

143 Bay Street, Jersey City, N. J.
2100 W. 8th St., Cincinnati, Ohio

רוקחים כשר פעקטארי

רוקחים אויל

רוקחים כשר סקאזינג פוידער

רוקחים כשר זיף

רוקחים כשר אלומינום קלינער

המה כשרים ומתוקנים בדקדוק רב בענין הכשרות ונערכים ונעשים בתכלית הנסיון עשו את מאכליכם ומטעמיכם כי

רוקחים כשר ניי פעטס

"ניט פליישיג ניט מילכיג"

רוקחים פיור בינען האניג

ואכלו

רוקחים פיור פרוכט פרעזערווס

המאכלים האלה כשוי עליהם שם "רוקה" מבטוח לכם כדור אשר המה כשרים בתכלית הכשרות. ובתכלית הנסיון, ונעיסים בשעם ומהודרים ביופי מאון כערבם. וראוי אף למתהדרין סן תההדרין.

I ROKEACH & SONS, Inc.
240 Wythe Ave. Brooklyn, N. Y.

הועתק וחוכנס לאינטרנט

www.hebrewbooks.org

ע"י חיים תשס"ב

תוכן הענינים

מחאה גדולה, מכתב נשיא אנוה"ר לראשי הקהלות באמריקה, ולקחתם לכם מישלכם, מישום בניויראק ומתחלך בה, מכתב נשיא אנוה"ר לוועד הכשרות בניויראק, ר' שלמה לעווין בניויראק מרכז הרבנים בשיקגו, — — — — — המערכת

- (ז) חמין ומצה — — — — — הרב ד"ר זעלצער, ניויראק
- (ח) טלית שאולה — — — — — הרב ר' חיים יצחק הכהן בלאך, דוויטז סיטי נד"ו
- (ט) כהן ונזיר — — — — — הרב אהרן זלמנוביץ, מונטריאל, קנדה
- (י) השמטה להדרן לחולין — — — — — הרב מיטה זאב כהן, שיקאגא
- (יא) הדחת בלים בסינק החשמלי — הרב מאיר יהושע ראזענבערג, ספרינגפילד, מאס.
- (יב) עוד בענין הנ"ל — — — — — הרב איכר נימבורג, בראנקס, נ. י.
- (יג) עניני כוכה — — — — — הרב צבי מאיר הכהן ראזענבלום, שיקאגא
- (יד) שלחן ומנורה — — — — — הרב מיטה גרישן גאלדצווייג, שיקאגא
- (טו) שעבודא דארייתא — — — — — הרב אפרים בערמאן, ברוקלין, נ. י.
- (טז) נשיאת כפים — — — — — הרב אהרן קאלין שו"ב, שיקאגא

דברי אגדה וחכמת ישראל

לשון נרמית — — — — — הרב ר' יהודה לייב גרינבארט, טירונט, קנדה
 לתשומת לב רבננו וראשי קהלות איטודורקסית — — — — — מר ת. גליימאן, שיקאגא
 בעולם היהדות והרבנות
 ישיבת ניוהיווען בליוולאנד, את זה תאכל מכל אשר במים, רבנים שדרשו מקומם,
 בעולם הכשרות והמסחר.

קול דמי אדוני צועקים

קול דמי וגוינו מנרמית צועקים אדוני לבוא להם לעזרה ולתמיכה, חוב קדוש מוטל על כל איש ואישה מגדול עד קטן באמריקה לשלוח תמיכה עבורם לחברת האיאס המפורסמת בפעילותיה הגדולות והכבדות, אחד המרכיב יאחד הממעים, כל עתוני ניויראק מקבלים הנדבות על הארדסה של האיאס, ומדפיסים שמות המנדבים.

עזרת תורה

חודש סיון הבא, זמן מתן תורתנו מוקדש להכרות נדבות בעד גדולי התורה, שובי"ם, ת"ת, בארץ סוביטא, המה עומדים שמה במס"נ עבור התורה הקדושה, חוב קדוש מוטל עלינו להתחיל

קול הכרות צדקה בכל מעוני הקיץ עבור אנשי הישם גדולי ארץ הסובלים חרפת יעב ממש, החביל צורח הסבל

הכתובות:

EZRAS TORAH FUND

214 E. Broadway New York

להותמי וקודאי הפרדם

בחודש סיון הבא, נשלח מכתבי חשבון לכל מי ו"הפרדם" מיניע אליו, אמנם הרבה אשר העת הלחץ מרבנים איום מאד, לרגלי המישבר הכספי, אבל "הפרדם" דבר קטן דורש מאתכם לא פחות משני דולרים לשלוח כעת, וכל המרכה הר"ז משובח.

הועתק וחוכנס לאינטרנט

www.hebrewbooks.org

ע"י חיים תשס"ב

העולם נשמעו אנחה וצעד נגד השלטון הרשע.
 "אגודת הרבנים מכששים מכם, אתם! אגודת
 יהודי החשובים! הועד יהודי אמריקאי, והקונגרס
 יהודי אמריקאי לא העת עתה להתפרד בעת אשר
 נחזין התאחדות, כל אגודה ואגודה שלכם יש להם
 חברים חשובים, עוזרים ותומכים, אשר מחכים
 לקול קריאתכם בימי הושע אלף.

"אתם מוכרחים למצוא התאחדות ביהודי
 אמריקא, לעבוד דרך מצוא לבוא לעזרת יהודי
 גרמניה, האספו יחד והחליטו מה לעשות,
 "עניי כל ישראל נשואות אליכם, בשם היהודים
 חרדים באמריקה, אנו מוכנים לבוא לעזרתכם
 בכל אשר תחליטו ותפקדו לעשות. ואם אתם
 תבקשו מוכנים אנו לעשות אספות מחאות
 גדולות, ותפלות, להשיגיע יסורנו וצערנו,
 ומוכנים אנו לשמוע לכם אם תחליטו יותר מה
 לעשות, העיקר מיד למנוע הפרוד, ולמצוא דרך
 השלום והאחדות."

החתימות: הרב אליעזר זילבער, נשיא הרב
 ישראל הלוי ראזענבערג, הרב רמ"ז מרגליות,
 הרב רד"א הכהן לעוויןטאהל נשיאי הכבוד, הרב
 רי"ל זעלצער מנהל ומזכיר.

אגודת הרבנים, קראה אספה מיוחדת מכל
 הרבנים דניויראק והסביבה, ביום ב' בערב (כ"ט
 ניסן תרצ"ג) לבקש אמצעים לבוא לעזרת אחינו
 השודדים ורצוצים בפעולה ממשית, ובאותו
 אספה החליטה אגודת לבוא לעזרת האיאים,
 לעשות הכרות תמיכה בכל בית כנסת באמריקה
 בעד יהודי גרמניה, ולשלוח ללשכת "האיאים"
 חברת "האיאים" מפורסמים בפעולותם הטובות
 עבור יהודי אימיגרציה, בכל מדינות אשר
 נמצאו יהודים יש להם לשכת עזר ותמיכה ובפרט
 כעת פעולותם הטובות בצרפת עבור יהודי
 גרמניה הבאים שמה, וכן באה בכל תלגרמה
 מד"ר איזראעל לעווי רב הכולל בצרפת.

יהודי אמריקה אשר להם היה תמיד ער וידם
 פתוחה לעזרת אחיהם בכל פעם, מראים גם
 עתה את זריזותם לעזרת אחינו האומללים
 בגרמניה, ויהודים מרבים לשלוח את נדבותם
 אם מעט ואם הרבה, ובכל יום ויום מפרסמים
 העתונים הנדבות, ועל ידי חברת האיאים מצאו

מחאה גדולה

ביום ד' י"ד אייר (תרצ"ג) היה יום התלכות
 המחאה של יהדות ניויראק ויהדות שיקאגא,
 ועוד ערי אמריקה, נגד רציחות היטלר בגרמניה,
 אותו שלטון שאין קץ לרשעותו ולזדונו.

יום י"ד אייר, פסחא ועירא דלא למספר
 (חולין קכ"ט: ונעלם גמ' זו מהמ"ל פ"י מהל'
 בלי המקדש) נקבע ליום צער וזעם, יום כבי
 ומספר, יום תענית בדעטריום, מעין גזירת המן
 שנקבע מרדכי יו"ט האשון של פסח בתענית.
 (מנילה ט"ו.)

יהודי אמריקה מהנישים בצערם של יהודי
 גרמניה, אחים לצרה, אשר עומדים בעת לפני
 כליון חרוץ, בחומר כבדות, כנף כבשה
 ובתהלכות מחאתם ראו העולם כל הצער והזעם
 אשר בנו, ויחוש את עימק צערם וינחמם ויסיעם
 במלחמה זו.

היהדות העולמית משיבים מלחמה נגד שלטון
 הרשע של היטלר היה דעה בדמות אדם, ויהודי
 אמריקה המה היוצאים ראשונה למלחמה, כבר
 היה גזירת תענית ביום ב' ער"ה ניסן מטעם
 אגודת הרבנים, ויום זה היה יום תשובה ותפלה
 ועדקה לכל עם ישראל בכל מקומות מושבותיהם,
 והננו בטוחים אשר ד' יהיה בעזרתו לכפות את
 כסא היטלר ולהעביר את ממשלת הזרן מגרמניה
 לצערנו נמצאו באמריקה "הועד יהודי-אמרי-
 קא" אשר פרסמו גלוידעת נגד המחאות
 והתהלכות, והמה מטילים אימה על מנהיגי
 הקונגרס היהודי אמריקה, והשתדלו להניא את
 היהודים מהשתתף בתהלכות מחאה, וכבר
 קראה אגודת הרבנים להם לשלום, להביא אחדות
 בין "ועד יהודי אמריקאי" ובין "הקונגרס יהודי
 אמריקאי, וזה לשון מכתבם:

"אגדת הרבנים הארטודוקסים דארצות הברית
 וקנדה מצערים מאד אשר בעת הצרה וצעד ויגון
 לעם ישראל, איננו שורר האחדות בהשתדלתנו
 ללחום נגד השונא.

"השלטון של היטלר בגרמניה פיטח לבוש
 הציוויליזציה והקולטורה והחליטה מלחמה נגד
 תורתנו ונגד יהודי גרמניה, ומכל לב יהודי מכל

יהודי גרמניה עזרה ותמיכה.

נגד איסור השחיטה של היטלר על ידי הכנסת
בשר בשר במקומות אשר עד עכשיו נכשלו בזה.
יובח נא העולם כי בשום אופן לא נודה
לעלילותיהם של ה"נצים", ושאנחנו חותמים את
דבתם רעה נגד דת ישראל בחותם של דברי
זדון ורשע.

בכבוד,

אגודת הרבנים האורתודוקסים

דארצות הברית וקנדה

הרב אליעזר סילבר, נשיא

ה' אח"ק, ח' אייר (מאי 4) תרצ"ג.

בימים האחרונים נתפרסמה בעתונים, כי
האסימבליטארען בגרמניה קבלו על עצמם שלא
לאכול בשר טרפה, בתור מחאה לגזירתו של
היטלר הרשע על שחיטה. המערכת

ולקחתם לכם משלכם

מכתב גלוי לראש רבני ארץ ישראל
הנאון הגדול הרב רא"י הכהן קוק
של"ט"א, ולכל רבני ארץ ישראל בכל
מקומות מושבותיהם, ה"ו.
מאת הרב שמואל אהרן הלוי פרדס
עורך ומו"ל "הפרדס".

עונת האתרוגים משמשת ובאה, מיד אחרי
הפסקת מריצים סוחרי אתרוגים את מודעתיהם
במכתבים לכל הרבנים, ולמוכרי אתרוגים באמ
ריקה וקנדה, מברזים ואומרים אשר המה
מוכרים אתרוגי ארץ ישראל, ורק מארץ ישראל,
בעת אשר ידוע לנו, להפדתנו ולבשתנו, הסוחרי
אתרוגים הללו מוכרים אתרוגי יונים, מאיקורפו
בתור אתרוגי ארץ ישראל, אשר מלבד ההרם
והאיסור על אתרוגי קורפו לכל יבאו בקהל ד'
עד עולם, המה עוד מאנים ומטעים את הקונים,
אשר חושבים כי עוזרים ותומכים בנין הארץ,
ותחת למכור להם אתרוגי ארץ ישראל, יש להם
גם אתרוגי קורפו בזיל למכור להם, נמצאו
בלשכת "הפרדס" מכתבים אשר מגלים טפח
מסוחרי אתרוגים הללו.

בארצות המצית וקנדה מקפידים בהקפדה
יתירה לקחת אך ורק אתרוג מא"י, אבל מה

מכתב מיוחד נשלח מנשיא אגודת הרבנים,
ליהודי אמריקה ודברניה, בלשון אנגלית, וזה
העתקתו.

אל כנסת ישראל באמריקה ודברניה:

בשעה זו, עת צרה ומבוכה לישראל; בעת
שאנחנו בני ישראל, יהודי גרמניה נרדפים באופן
הכי טרני, אנו הוואים שהרדיפות האלו מכוונים
לכל ענפי החיים היהודיים, ממשלת היטלר
הרשעה כוננה את חצי שנאתה לא רק נוכח
החיים המדיניים, הכלכליים, והאקדמיים של
היהודים כי אם גם התרה חתירה תחת דת
ישראל באופן מתפזר המזכיר אותנו את ימי
החושיך של ימי הבנים, כמה נדהמים אנחנו
לקראת הגזרות שנגזרו נגד שמירת כמה מחוקי
דת ישראל, בארץ של צוררי ישראל מימי
הבנים, ובמה סדיסטיים המה נמוקיהם של
ה"נצים" בהשתדלם להתעטף בטלית שכלו תכלת
ולכסות את רדיפותיהם וגזירותיהם במסות של
הומניות.

ככה אסרו את השחיטה על פי דיני ישראל
בהתחרותם המטורפתה לעקור ולהשפיל את קרן
היהדות ולהמיט בוז וקלון על תורת ישראל
ומצוותיה, לכן הננו מציעים לכל יהודי אמריקה
שבעת שאנו מביעים את מחאתנו הנמרצה נגד
ההיטלרוסטים, לפי דעתנו, שום מחאה נגד גזרת
ה"שחיטה" של היטלר יותר הולמת בשעה זו
מתנועה כללים להכניס ולבסס את הכשרות בכל
מוסדות היהודים הרשמיים. עכשיו היא העת
היותר ראויה, שעת הכושר להראות גלוי לכל
העולם שאנו מאמינים בכל עוז בהומניות של
דיני ישראל, ובכל האמצעים שברשותנו אנו
משליכים אל פני שונאינו כל עלילותיהם
המתועבות והתנפלותיהם על תורתנו ודתנו,
יקח נא בשר כשר את מקום הטריפה בכל
מוסדותינו הצבוריים, בתי יתומים, בתי חולים,
מושבי זקנים וכו', מבלי הבדל בין מוסדות
אורתודוקסים או ריפורמיים, בין שיהיו
מנהיגיהם חרדים ובין שיהיו הפשים בדעותיהם,
את הקריאה הרצינית הזאת אנו משמיעים לכל
המנהיגים הצבוריים, הרבנים וכסתרם בעלי
בתים, בכל הארץ, הביעו את מחאתכם הנמרצה

העת הלחין מרבנים איום מאד, לרגלי המשבר אשר אומרים כי יש להם חברים רבנים מאתיב וארבעים, ובע"ב חשוכים, שמה נשמעו קולות של מחאות כנגד השגחה מרבנים יחידים או מועד של רבנים. הן בבתי מטבחים, ובתי חרושת של וואורשט, ושחיטת עופות, ונעשה החלטה אשר הרבנים דנויאק רבתי אינם מקבלים אחריות על השגחת הכשרות בעת בנויאק.

בקשתי בכל האולם רוב מנין ורוב בנין מהרבנים המובהקים והחשובים דנויאק רבתי ולא מצאתי, ואף היו"ד מועד הרבנים לא היה שם, ומי המה אשר הוציאו החלטה זו? החלטה אשר נכתבה מקודם הוא שטר מקודם ופסול, החלטה זו הוצרך לצאת מפיו רוב הרבנים המובהקים והחשובים דנויאק, והדבר הוא להיפוך, הרבנים הנאונים "שליט" הנותנים הכשרם והשגחתם לבתי מטבחים, המה מבטיחים ומקבלים אחריות אשר כל הבשר היוצא משם בחתימתם וחתימת המשגיח הכל כשר למחרת מן המדרין, וגם ועד הרבנים ורבנים יחידים אשר נותנים הכשרם לבתי חרושת של וואורשט ג"כ מבטיחים אשר הכל כשר, וכי יאמרו ועד הרבנים אשר נותנים הכשרם והשגחתם לבית חרושת של בראדי כי אינם מקבלים אחריות בעד כשרות בבית חרושת זו, לא ולא! הם אומרים בפה מלא אשר כשר ומהודר בתכלית הכשרות.

ועובדא של בראנפמאן, אין ראיה מאומה, כי יוכל להיות אשר אצלו באמת לא היה השגחה בראוי, מפני שסמכו עליו כי הוא איש כשר וישר, ומעולם לא חשדו אותו להביא לבית חרושת שלו נבלות וטרפות ממש.

גם מה היא ההשגחה המעולה שיכול להיות יותר מועד הכשרות, מההשגחה אשר מתנהגת עד עתה בבתי מטבחים, ובבתי חרושת לוואורשט וחרי כל הנאומים באספה זו כולם אמרו אשר השגחת הכשרות לאטלזים מוכרי בשר לא הצליחו מאומה בזה, ורבים אומרים שהרעו לעשות.

באספה זו נשמעו מחאות כנגד אנות הרבנים, מחו"ר של ועד הכשרות, וגם רבנים מלאו את דבריו, אשר האנוה"ר לא עשו מאומה

נעשה אשר ניתנים להם אתרוג קורפן. במערכת "ההד" (ניסן תרצ"ג) ראיתי אה המאמר "אתרוג זה על שום מה?" לעורך לקחה אך נדק אתרוג מא"י, אבל מה לעשות נגד סוחרי אתרוגים אלו אשר באו מא"י, ועל הדרך המה קונים אתרוגי קורפן, ובבואם לפה אמרו אשר הכל בא מא"י, והמוני העם אינם יודעים להכיר מה בין זה לזה?

אתם רבני ארץ ישראל, אשר אתם יואניו לבנין הארץ, מוטל עליכם החוב להכריז ולהודיע, ולקדוח לכל סוחרי אתרוגים הללו, ולהזהירם גורל העון שעושים, איסוף בפילה ומכופלה, אינם מוכרים אתרוגי א"י, ועוד המה מאנים ומטעים את הקונים, ליתן להם אתרוגי קורפן תחת אתרוגי א"י.

פשוט צריכים להזהירם באלה ובשבעה, נרם נסעו הסוחרי אתרוגים לארצות חבדית וקטנות, לכל ימירו ויחליפו דתם, למכור אתרוגי קורפן תחת אתרוגי א"י, אשר מלבד האיסור והחרם על אתרוגי קורפן, הנה בזה כרוכה עוד מצוה רבה וקדושה של החזקת הישוב היהודי בא"י. ולקחתם לכם משלכם.

"הפרדס" מיכן לעורך לכם, בכל הענין הנחיון הזה, להכריז ולהזהיר, ולהודיע.

משוט בניו יארק ומתהלך בה

אחרי הרעש והמולה בבית חרושת של בראנפמאן, אשר נאספה מכי"ד של אחד עשר רבנים, ואחרי אשר נדפסה בעתונים כי נמצאו רבנים להכשירה, לא נחתו ולא "שקטתי", ונסעתי לבנויאק לראות כל הנעשה שמה, ובבואי שמה נודעתי כי אלו הרבנים חזרו מזה, וטרפה אינה חוזרת להכשירה.

ימים קצרים עשיתי בבנויאק, והנה קול רעש והמולה הגיעו לאוזני קול גדול, מועד הכשרות דנויאק, בקול אחד, אין כשרות! אין לכמוך על השגחת הכשרות לא בבתי מטבחים, ולא בבתי חרושת לוואורשט, ולא בבתי מטבחים של עופות, פשוט כשמעו, אין כשרות בבנויאק. בקרתי לישבת ועד הכשרות, בקרתי האספה

קרוב הדבר להכשירם, אולי כן יחשבו ועד הכשרות, אבל לא כן הדבר, כי התקנה שנגזרה מאנוה"ר לא יבוטל עילמית, והמה ישארו באיסורם.

באספת ועה"פ של אנוה"ר בחד הנשיא ועד של עשרה רבנים שיעמדו חנן תמיד על המשמר לעת נחזין יהי' לפקח ולבקר בתי החרושת, ה"ה הרב ראזענבערג, ועלצער, לעויענשאן, לעוויטאן, בוראק, אידעלסאן, האדראון, פרעדמעסקי, בורגין ופינקעל.

מכתב גלוי

מנשיא אגודת הרבנים למנהלי ועד הכשרות בניו יארק.

לראשי ומנהלי הועד הכשרות בניו-יארק רבתי, שלומכן יסגא.

אהי! לא זו הדרך להביא סדר ולהוסיף חוק הכשרות בניו-יארק בדרככם זו שהחילותם ללכת עתה, באספותיכם להתכבד בקלון רבנים גדולי תורה ולחלל קרנם, לעולל עלילות על הנהלת אגדת הרבנים ועל נאומי ארין, עוד לא נשמעו הגדולות ישעיותם, וכבר ישתים רעות אתם עושים, פוסעים אתם על ראשי מנהיגי התורה והדת, תעקרו ישרי האמון כה"ה, והרב תתנו הרב לטושה ביד הנוטים ומנהלי הקונסרבטיון לטושה בעפר קרננו ודריסת הרגל להם להתערב בחומה האחת שעדיין נשארה בידנו, חומת הכשרות, ואם לא תחזיקו בה תהרס עד היסוד ותפול ביד שונאינו, וגם לא זו הדרך עת פרצה באחת מכתנינו להוסיף הטא על פשע ולהתיר איסורים של המשותפים עם הזויפנים מאכילי טרפות בפומבי, הלא צחוק מכאיב לב אם מצאנו טרפה במקום כשר לכן יתירו המוחזקים בזויפים מימים ושנים, והכל מפני שאחד מהמנהלים מטמון מצא שם, וזה כישנה אשר הולך ומתעמל להתיר איסורים, אנא! אחי אל תרעו! אדרבא בצרו החומה, נרשו הנאכרים והזויפנים, הן אנו כמה פעמים מצאנו מקומות זיוף ולא יצאנו מתוך התפעלות להתיר אחרים, אדרבה נרשנו ב"ה הרבה מקומות המזויפים, פרסמנו האחרים, אבל ח"ו לא התרנו איסורים

בעת שנתגלה החשד על בראנפמאן, וגם לולא הועד הכשרות היה הדבר נשחק לגמרי, דברים אלו בישקר יסודם, בעת שהפועלים באו ללשכת אנוה"ר וספרו על בראנפמאן, נאמר להם, אשר רבנים מוכנים ליך עמהם לגלות הדבר, ובאותו יום שנתגלה הנבלות וטרפות, ואם אנשים אלו באו בלשכת אנוה"ר רבנים הלכו אתם, ואחרי שנמצאו הטרפות לא באו להעיד באנוה"ר, רק עוד סתמו הדברים, ולא רצו להגיד עדותם, עד שנתאחר איזו ימים, וכל מה שעשו האנוה"ר במשך ימים הללו בטח היה הכל כדון וכדת, ובו ביום טעלעגראמות הולך ושוב הלכו מהלשכה לנשיא הרבנים בסיניסיטי ואדרבה הנשיא מלא תלונות על רבני הועד שלא ענו מיד.

בטח הכל מידים אשר נחזין ועד הכשרות בניו-יארק, באיחוד רבנים עם בעלי בתים, וגם נחזין להשיג תמיכת כסף מבתי מטבחים, ובתי חרושת, ומשחיטת עופות, על השנחה, ולהמכיח את"ת וישובות, ומשכורת לרבנים, אבל לא על הדרך זו, לחלל כבוד הרבנים הכי גדולים וכבוד אנוה"ר בזה לא יושעו ולא ישינו מאומה על אופן הזה, אבל עיקר העצה לבוא ביחד עם הרבנים המכשירים, למנהלי בתי המטבחים או לבתי חרושת, וביחד יטכסו עצה על איזו אופן להשיג סכום הראוי לוועד הכשרות בניו-יארק, אבל לבוא בעלילה אשר אין כאן כשרות, אם לא ע"י השנחה ועד הכשרות, הכל יודעים מה זה, האם ועד הכשרות יעשו השנחתם בחנם? הלא נ"כ רוצים תשלומין במדה מרובה בעד הכשרות!!! התרחקו מעלילות ומדבות שוא באספה זו נשמעו אשר ייש שבעה בתי חרושת הכשרים בניו-יארק, שלשה אני יודע! ולא שבעה, האם מפני שנמצאו טרפות במקום כשר תכשירו הטרפות במקום טרפות ולמה לא עשו, ועד הכשרות כנגד בית חרושת של ניוטלין? אשר נ"כ עומד מר רינגעל ואומר כי שמה נמצאו טרפות, ואף בעת שהיה המשפט לא שלח ועד הכשרות העורך דין שלהם.

בעת אספה זו נזרקה מפי רב אחד אשר אין מחשבתם על בתי חרושת של טרפה-כשר? כי זהו נצרך להיות ועידה של אנוה"ר להכשירים ולבטל האיסור, והמוני העם חשבו, כי בטח

ראשי העדה משיקאגא שליט"א, המה באו שמה בפעם בפעם, לבקר כל הנעשה שם.

ראשי אגודת הרבנים הגאונים הגדולים שליט"א כמה פעמים בקרו בתי הרושת סיני משר, וכשר סטאר בשיקאגא, והמה שבחו כל סידור תהלוכות הכשרות שמה מהחל עד סוף, ותמיד ידעו הרבנים, כי בתי הרושת אלו המה היחידים במדינה שנוכל לאמר "את זה תאכל" בלי שום חשש ופיקוק, כי נסדר בכל הידורים לתכלית הכשרות באופן נעלה.

במשך הזמן אשר ר' שלמה לעזין היה בנוי יארק הרבה עשה לסדר הענין איך ליסר שם בית הרושת, ובתקוותו אשר ימור הענין, ובטח כל הנעשה יסודר ע"י ראשי אגודת, והרבנים החשובים בניווארק.

גם שיתפו של ר' שלמה לעזין, ר' אברהם שמואל ברויארק, הוא איש ידוע ומכיר לכל רבנים החשובים, לאיש נעלה במעלות ומדות, איש רב פעלים, מוחזק ומומחה.

מרכז הרבנים בשיקאגא

בזמן האחרון לקחה מרכז הרבנים לשכה מיוחדת, הלשכה פתוחה בכל יום.

המרכז הרבנים היא הרוח החיה בכל עניני העיר, כל מוסדות העיר וכל ענינים הנוגעים לתורה ויהדות נחתבין עלי ידי מרכז הרבנים, כל רבני העיר המובהקים והאמיתיים המה חברים למרכז הרבנים, בכל חודש וחודש נקרא אספה מכל חברי המרכז, המרכז יש לה ועדים מיוחדים לעניני כשרות וטהרת משפחה, ולתמיכת ושיבות תלמוד תורות,

נשיאי המרכז המה הרבנים הגאונים המפורסמים הרב ר' עזריאל עפשטיין, הרב ר' אפרים עפשטיין, הרב ר' אלעזר ראובן מושקין, והרב ר' אברהם יצחק קאדראן, המוכיר הרב ר' יהודה דוד גאלדמאן.

הכתובת של מרכז הרבנים:

ORTHODOX RABBINATE
of Chicago

1431 S. Hamlin Ave. Chicago, Ill.
Telephone Rockwell 7177

לא אכדנו חושנו, ואתם הפעם הראשונה שגם לכם חלק במציאות מקום ויוף ובכר תתעתדו ללכת בדרך עקלתון, אנא! אחי הוחרו, לא מקלון ת"ח תנחלו כבוד ולא ממקום איפוד תמצאו חזק, ותסלקו על מכתבי זה הללו כי מאהבה כתבתי, הנני מאהל כי תצליחו באמת לחזק הדת ולבצר הומתנו.

אלעזר זילבער,

רב אב"ד לאגודת"ק בסינסינטי נשיא אגודת הרבנים דארצות הברית וקנדה

ר' שלמה לעזין בניווארק

"אם ר' שלמה לעזין עושה בית הרושת כשר לכל מיני ווארשט בניווארק, בטח היה חבל בתכלית הכשרות אשר בולטו יעידון ויידון "את זה תאכל".

דברים אלו נשמעו תמיד מרבנים ובע"ב כנר יארק, אבל ר' שלמה לעזין חשים תמיד כי כשר הוא לעת וקנותו, איננו מרגיש עוד במוחתו לבוא עתה ניווארק וליסר בית הרושת לפי הרוח. בעת אחרי העובדא המבחינה של בראנפמאן, אשר בית הרושת שלו נאסרה מכו"ד של רבנים מובהקים בניווארק, ואחרי בקשת מהרבה רבנים, ובע"ב בניווארק, חנר ר' שלמה לעזין את מתונו, ובמרוץ מלא התלככות, באיש צעיר בשנים, גסע לניווארק, לראות מה נובל לעשות שם, להציל אלפי ישראל מנבלות וטרפות הנכבילים בכל יום ויום.

בבואו לניווארק שמהו הרבנים החשובים ובע"ב לקראתו, כי המה יודעים כי זהו האיש אשר נובל לסמוך עליו, איש מוחזק ומומחה מהמדרגה הראשונה, לסדר הכשרות באופן נעלה, איש הרון בתעשית זו, כבר הוא יותר 5' שנים בתעשית זו, ובמשך כל העת הזאת הצטיינה בית הרושת שלו בכשרותה המדוקדקת ומדויקת, ובכל הידורי הכשרות אשר נובל להיות.

ביהנך מבקר את בית הרושת "סיני משר באבעדזש 88. בשיקאגא" עניך לא תרוח מלראות את הכל שם, הכל נעשה באופן כל כך מצוין ונהדר בתכלית הכשרות, שמה נמצאו משגיחים, ושבועה רבנים הגאונים המפורסמים

סימן ז

חמין ומצה

בהא דאתא לקדמנא, אם מותר לסדר בבית אפית מצה כשרה לפסח שיאפו יום אחד מצה של חמין ואח"כ לנפותם ולהכשירם בו' ולאפות שם טוב מצה של פסח ואח"כ ג"כ יום אחד של חמין וחזור חלילה, אם נכון הרבר לעשות כן.

וירידי הרב הגאון מהר"י קאנאוויץ שליט"א העלה לאסור מהא דחולין ד"ה דהטבת צריך לתקן שני כלים של מים אחד לבשר ואחד לחלבין וניתקן חדא בו' גזירה שמא ידית חלבין ואח"כ בשר, השתא נמי מחלפא ליה כיון דאצרכנה תרי אית לית הכורא, והביא דברי הב"ח ביור"ד ס"ט בשם האו"ה דגם בדם דרבנן אסור מדינא להשתמש בכלי ששורין בו בשר בו'. ובמג"א סי' תק"ט שאסור להגעיל כלי של בשר לחלב, דילמא אתי למיטעי כדאיתא בחולין ד"ה. ומכש"כ גבי מצה שנא' ושמרתם את המצות, וכרמב"ם פ"ה מה' חו"מ ושמרתם את המצות כלומר הזהרו במצה ושמרו אותה מכל צד חמין, א"כ האיסור הזה לא מצד גזירה דרבנן לבד דילמא אתי למיטעי, אלא כיון שבמצה זו יוצאים רוב העולם המ"ע של כוית מצה עלינו לשומרה מכל צד חמין ואם נתיר סדר כזה יהי' גרעין בהשמור ויהי' כזה גם לתא מאסור תורה לכן אין להתיר זה בשום אופן.

וירידי הרב הגאון מהר"י סיגל שליט"א ב' מחולין הנ"ל אין ראוי כלל דברש"י ורא"ש והר"ן שם מפורש דהחשש הוא בבחמה אחת, חיישינן למיטעי משום דטריד בעבדותיה אבל בבחמה אחרת לא חיישינן כלל וא"כ אדרבה מזה ראוי להתיר, דבנידון שלפנינו הוא בפעם אחרת בו'. וממילא אין כאן חסרון בהשמור ג"כ. והנה מה שכתב הרב רי"ם לדחות הראי' מחולין גם בוראי שהצדק אתו דמשם אין ראוי כלל, אבל מה שהביאו עוד ראוי להתיר זה אינו, דלכאורה צריך עיון מהא דהובא ביורה דעה סי' צ"א סעיף ג' שאין להניח כל מידי דבעי הדחה בו' שמא ישכח מלהדית בו', והתם הוי כפעם אחרת וא"כ אמאי שרינן גבי טבח

בבחמה אחרת והיא הערה גדולה.

וע"כ צריך לומר ולחלק דהתם בסו' צ"א הוא חדא, מישתלי שמא ישכח ויאכל בלא הדחה וחדא מישתלא אמרינן, אבל בטוח שגם אם ישכח מלהדית הכלי תחלה אכתי יש תקנה להדית הבשר, א"כ הוי תרי מישתלי ותרי מישתלי לא חיישינן, וא"כ בנידון שלפנינו שאם ישכח מלהכשיר או אין תקנה יותר להתיר המצות והוי חדא מישתלא ואסור, ואין להעיר ע"ז מדברי הש"ך שם סק"ב בשם הרשב"א דה"ה להניח איכור צונן בכלי של היתר בו' דהתם חיישינן שמא ישתמש בכלי בדבר לח שאי אפשר בהדחה והוי חדא מישתלי ופשוט.

ואולי יש לחלק ולתיר דהתם בטבח שמדיח שם תמיד בשר וחלבין בהכלי, הנה הכלי עומד אצלו בחזקת אסור ולא חיישינן שמא ישכח אלא היכא דטריד בעבודתו, אבל בפעם אחרת שפיר דמי, משום דמאיסור מזהירי אינשי ורמי אנפשות, ולא ישכח מלהדית, אבל בסו' צ"א מיירי באקראי בעלמא ואף שיוודע שהכלי אסור, אבל כיון שאינו משתמש בה תמיד לאו דעתיה על הכלי וחיישינן, שמא ישכח. אבל גם אי נימא כן, הנה בנידון שלפנינו שבוית האפיה עומדת בתור כשרה לפסח ורובא דרובא אופים שם לפסח רק לפעמים יאפו שם של חמין, צריך למיחש לאישתלי וכמו בסו' צ"א. ואין להעיר מהמג"א הנ"ל שעיקר הטעם שאין להגעיל כלי בשר לחלב, משום דאח"כ לא יהי' לו אלא כלי אחד לבו' ה', ולא דמי כלל.

עכ"פ איך שנא' לתיר דלא יקשה, הנה עכ"פ מחולין הנ"ל אין ראוי כלל להתיר, ומדינא דסו' צ"א יש לאסור.

אלא ישכ"ת בא מצד אחר משום שכלי האפיה של מצות צריכים תמיד ניקור בכל יום והוי כמו דרבן בהדחה דלא חיישינן לאישתלי, ותמך את דבריו במחשש"ק באו"ה סי' תק"ט שם, דבמקום שבכל פעם יצריך לאפות צריך להרתית כשעור ליבון מותר דאפילו אם ישכח להכשיר הלא יוכשר ע"י הלבון של האפיה, ולכאורה הם דברים של טעם.

אבל באמת אינו, דהנה הרשב"א ועוד מפרשים בהא דחולין דטבח צריך לתקן לו שני

ללוש בו מצה אסור משום דממהר להחמיץ ובקרבן נתנאל שם, משום דריח החמץ שנשאר בו מחמיץ את העיסה ע"ש, וכיון שהטעם הוא משום דממהר להחמיץ א"כ אין לחלק בין תוך הפסח לקודם הפסח, ובדאי גם כוה"פ אסור דמאי שנא. וא"כ מדינא צריך הכשר חדש בהגעלה ויש לחוש שישבחו מלעשות הכשר זה ופשוט.

והנה מה שהביא כ"ת דברי הרב בעל ערוך השלחן בנדרון שמורה איני רוצה להאריך בה כי אין ענינם לכאן אלא שהגני מציג לו מה שהעליתי בעיוני בדרך אנב לפרש דברי הרמב"ם ז"ל בה' חו"מ פ"ו ה"ט דפסק כרבה פסחים ל"ח דחלות תורה ודקיקי נזיר שעשאו לעצמו אין יוצאין בהם שנא' ושמרתם את המצות מצה המשתמרת לענין מצה בלבד הוא שיוצאין בה אבל זו משתמרת לענין הובח, ואם עשה אותן למכור בשוק הרי זה יוצא בה ידי חובתו שהעושה למכור בשוק דעתו שאם לא ימכרן יאכל אותן ונמצא בשעת עשיתן שמרן לשם מצה. ע"כ.

והנה ממה שכתב הרמב"ם מצה המשתמרת לענין מצה בלבד, נראה דעתו דסובר דלא כרש"י דמפרש שם דאם חשב לשם תורה ולמצת מצוה דלרבה נפיק בה כו', דהא דדקדק וכתב המשתמרת לענין מצה בלבד, ובסוף הלכה הנ"ל מסיק אבל אם עשאו למכור לשוק הרי זה יוצא בה ידי חובתו שהעושה למכור דעתו שאם לא ימכרו יאכל אותן כו' ואף שבשעת עשיתן ה' דעתו ג"כ לשם זבח, והיינו כרש"י, ולכאורה דבריו סותרין אהרדי, ולומר דבבא דסיפא הוא מטעם ברירה, הא בדאורייתא אין ברירה, ולומר דלהרמב"ם מצות שימור היא מדרבנן כו', עכ"פ ה' להרמב"ם לפרש דבריו ולומר ונמצא שהוברר הדבר ששמרן לשם מצה, ונמצאתי אח"כ עיקר הקושי' במנחת חנוך מצוה י' ונשאר בקושי' יעו"ש.

והנראה לי לישב דלא קשה מירי, דהנה בשנדקדק בלשונו הסהור שם כתב דאם עשאו לשוק למכור הרי זה יוצא בה יד"ח שהעושה לשוק דעתו שאם לא ימכרו יאכל אותן כו', והנה בש"ס שם אמר רבה כל לשוק אימלוכי מימלך כו' ואם לא מזדבן איפוק בהו אנא, והלשון איפוק

כלום מיעוץ שמא ישבח מלהדירה הכלי, והא עכ"פ צריך להדירה הכשר קודם מליחה ומפרשים משום שהחלב שנדבק בהכשר ואינו די בהדחה לבד דק צריך גם שפשוף היטב וחישישין שמא ישבח מלשפשוף אח"כ ע"כ.

וא"כ בנידון שלפנינו דנהי דאורחיהו בניקור של מצה, אבל יש לנו למיחש שישבח מלעשות ניקור ושפשוף היטב הראוי לחמץ שבדאי צריך ניקור יותר חמור ושפשוף גדול וחישישין שמא ישבח כדברי הרשב"א בטבחה הנ"ל, וגם כדברי מחצה"ש הנ"ל ג"כ מוכח כן יעו"ש.

ומה שכתב ע"ז כ"ת, דגם אי נחוש לזה, אכתי אין כאן אלא חשש פירורים במשהו דבטל קודם הפסח כו', ולכאורה דבריו אינם מובנים דהא זהו בדעיבר אבל לכתחלה אסור, וצריך לומר כונתו כך. דהנה הט"ז בס' צ"א סק"ב כתב לתרץ דברי הב"י דבמקום שאין איסור ברור לפנינו לא חישישין שמא ישבח כיון דבדעיבר מותר יעו"ש כט"ו, וא"כ ה"ג כיון דקודם פסח הוי היתר בהיתר ובדאי כתבטל אין שייך למקרי זה אסור ברור, ובאיסור שאינו בהור לא חישישין שמא ישבח, אבל גם אי נימא כן, אכתי יש בה תיזיהא מצד השמור, דלא היתה משומרת מחמץ במשהו, ואף דהמשהו נתבטל אח"כ, אבל חסרון השמור לא נגרע בכך דלא היה משומר מחמץ ובעין הערת ירדנו הרב הנאון מהר"ק שליט"א לעיל.

וביותר דהא מבואר בה' פסח סי' תנ"א סי"ו דהר"ף שעורכין עליה כל השנה זמן העריבה שלשין בה צריכה הגעלה, והוא מש"ס פסחים ד"ל הנהו אנני דמחזא האייל ותדירו למילש בהו כו' בבית שאור דמי.

ולכאורה דהרב ברור שביים אחד בבית חרושת של מצות שיאפה שם מצות של חמץ, משתמשת בחמץ כיום אחד יותר מעריבה או דף של בעה"ב שעורכין עליה כל השנה, והחמץ משתהא שם יום תמים בשפע בלא הפסק, וא"כ יש עליהם דין דף ועריבה שצריכים הגעלה דוקא דרמי לבית שאור. ואין לחלק דרינא דהמחבר הוא להשתמש בה בפסח, ובנידון שלפנינו הוא קודם הפסח דהא אינו דהא הרא"ש שם כפ' כ"ש כתב דבית שאור מותר להשתמש בו בציון, אבל

עיסת הכלבים דאף דתוי מצה, אבל כיון דלא נעשה לאדם לא מתקריא מצה, והכא נמי כיון דעשיתן לשם תורה דוקא והשמור ג"כ לשם מצוה שבתורה זבח מיקרי ולא מצה ולכן אף שלא נשחט הזבח ולא הוקדשו אבל בשעת שימור לא הי' משומרת למצה, אבל בבא שניה, היכא שעשאן לשוך, א"כ עשיתן לא היתה לשם תורה בלבד, והשימור הי' ג"כ לשם מצה בעלמא, שיאכל אותה למצה נירדא, נמצא שהיתה משומרת גם למצה ומצה מתקריא והוי כמו עיסת הכלבים שהרועים אוכלין ממנה. וישפיר יוצא בה יד"ח. וירוקס בזה לשון הרמב"ם בדבריו שכתב מצה המשתמרת לענין מצה, וכן לענין חובת, ולא כתב לשם מצה או לשם זבח, כדמסיק בסוף הלכה, והוא כמו שפירשתי, ילענ"ד הוא הגון מאד ביטוב דבריו הרמב"ם ז"ל. יתודא ליב זעלצער.

רב בניירארק מנהל אנוה"ר.

סימן ח

טלית שאולה

הרא"ש בהלכות קטנות סימן ב' כותב וז"ל ומה שמתעטפין באשכנז בטלית של אחר כדי להפטר מן הברכה משום טלית שאולה (דבריו אלה קאי על מה שהביא לפני זה וז"ל וראיתי באשכנז לפני יום הכפורים כשמשכימין שלית צבור מתעטף בטלית של אחר כדי להפטר מן הברכה משום טלית שאולה משום דמספקא להו בטלית שהוא שלו אם צריך לברך או לא) נראה לי דטועין הם, דהא דטלית שאולה פטורה מהציצית היינו השואל מחברו טלית שאינה מצויצת וכו' ישנ' גדילים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך, אבל בכסות שאינה שלך לא חייבה תורה לעשות גדילים, אבל השואל מחברו טלית מצויצת צריך לברך וכן מצאתי שכתב בעל העיטור ז"ל עכ"ל הרא"ש, וכן פוסק המחבר בשו"ע או"ח סי' י"ד סע' ג.

ולכאורה קשה לי, כיון דמה שאינן מתעטפין בטלית שלהם הוא משום דמספקא להו אם צריכין לברך בלילה על כסות יום, א"כ יתעטפו בטלית שלהם ויבזונו שלא לצאת, דככה"נ אף

בהו היינו למצת מצוה בפירש"י שם. והרמב"ם ששינה מלשון הש"ס וכתב שאם לא ימכרו יאכל אותן, ע"כ כונתו דאין צריך שימור לשם מצת מצוה אלא שימור למצה סתם לאכילה, ואם כי אכתי טעמא בעי אמאי פסק בזה דלא כרבה, עכ"פ כונתו מפורשת שדי אם שמרן לשם מצה בעלמא לצאת בה ידי חובתו בלילה הראשונה. והנה בה"ר שם פסק דעיסת הכלבים שאין הרועים אוכלים אינו יוצא בה משום שאינה משומרת לשם מצה, וחובא דין זה באו"ח סי' תנ"ד במחבר, ובדמ"א שם כתב דכך הם דברי הרמב"ם אבל י"א הטעם משום שאינו קרוי לחם כ"ז שאין הרועים אוכלים ממנו כו', ובמג"א וט"ז נתלבטו בזה ישו"ש.

ולכאורה קשה דכיון דהרמב"ם אינו מצריך שימור לשם מצת מצוה אלא למצה. א"כ אם שומר אותה מחימוץ הלא הוא שימור למצה, כי אם אינו חמץ הרי זה מצה, ומאי אינה משומרת למצה שייך בזה בעיסת הכלבים, וכיון דראויה לאכילת אדם והרועים אוכלים עכשיו ממנה, אמאי לא יצא בה ידי חובתו, ואף דחושב אותה מעיקרא לכלבים אבל כיון דשמרה מחמץ, ממילא היא משומת למצה, ואם אינה ראויה לאכילת אדם, בלא טעמא דאינה משומרת לשם מצה לא נפיק בה דאינה לחם.

והנראה לי ברור דכונת הרמב"ם הוא דהטעם הוא משום לחם, דבעיסת הכלבים כיון דלא עשאה לשם לחם, רק למאכל כלבים, א"כ מאכל כלבים מתקרי ולא לחם וכיון דלא מיקרי לחם, מצה בודאי לא מיקרי, ולא שייך שימור למצה, דהא לא הוי לחם כלל, והא דכתב הרמב"ם הטעם משום שאינה משומרת לשם מצה, ול"כ הטעם משום דאין זה לחם, הוא לאשמעינן, דאף דראויה לאכילת אדם והרועים אוכלים ממנה עכשיו דאחשבוה ללחם ומיקרי מצה ג"כ בכ"ז אינו יוצא בה משום דבשעה שעשאה לא היתה משומרת לשם מצה דאז בשעת עשיה לא היתה לחם ולא שייך שימור למצה, אף דעכשיו הוי לחם וגם מצה מיתקרי וא"ש הכל.

והנה בחלות תורה כו' שעשאן לעצמו לשם תורה דוקא, אף שהשימור הי' גם לשם מצה, אבל רק לשם מצות שבתורה, לענין חובת והוי כמו

מצויצת של אחרים חייבת בציצית, ועי"ש במעדני יו"ט אות ל' שההגוש בסתירה זו.

והמחצית שקל באו"ה סי' י"ד אות ו' הקשה קושי' גדולה וחזקה על הרא"ש, כיון שהרא"ש סובר בחולין דלחכי בטלית שאולה חייב בציצית מפני שהמשאיל מקנה להשואל הטלית במתנה, וא"כ מה זה שכתב הרא"ש דהש"צ השואלים טלית לפליחות טועים בזה משום דגם טלית שאולה ג"כ חייבת בציצית, דהא בכה"ג דספק הוא אם יבדק בודאי המשאיל אינו נותן לו במתנה ואף אם נותן לו במתנה עכ"פ מי יכריח את הש"צ לקנות את הטלית.

אבל האמת הוא דכל רואה יראה דדעת הרא"ש בה' ציצית היא דטלית מצויצת חייבת בציצית אף אם היא שאולה ממנו וע"כ שפיר כתב שטועים המה הש"צ.

אבל א"כ שוב ישאר לנו סתירה בין דבריו הרא"ש בה' ציצית ובין דבריו בחולין שם.

אמנם אחרי העיון אין כל סתירה בדבריו, דהנה כיו"ט סוכה ט' ע"א פסלו סוכה גזולה מדכתיב חג הסוכות תעשה לך וכן חוטי ציצית גזולין פסולין מדכתיב ועשו להם. והתוס' שם ד"ה ההוא הוקשו אמאי בעינן קרא דסוכה גזולה פסולה תיפוק ליה בלא קרא ג"כ אינו יוצא דהנה מצוה הבאה בעבירה ותריצו דמה"ב אינו אלא מדרבנן.

וזה כבר הו' קשי' לי על דברי התוס', דהא במצות סוכה יש בה איסור לאכול חוץ לסוכה דמבטל העשיה בידים ועוד אם הוא אוכל בסוכה מקיים הוא מ"ע של בסוכות תישבן. ומעתה נחוי אנן סוכה גזולה אינה סוכה פסולה בעצמותה, דהא הגמול יוכל לקיים בה מצות סוכה, א"כ היא סוכה כשרה ואם הגמול יושב בה אם היינו אומרים שאינו מקיים בזה מצות סוכה משום דהוה מצוה הבאה בעבירה, א"כ הגמול נהי שאינו מקיים מצות, אבל עכ"פ אינו אוכל חוץ לסוכה ואינו עושה שום איסור, אבל אם סוכה גזולה פסולה מצד הקרא א"כ החסרון של גזולה הוא פסול בסוכה כמו פסול דבה המקבל טומאה, א"כ גמול הושב בה לבד שאינו מקיים המ"ע, אך גם עובר עבירה כאילו אוכל חוץ לסוכה דהתורה פוסלתה להגמול, וכן במצות ציצית יש

למ"ד מצות אינן צריכות כוונה מ"מ בע"כ לא נפיק בן הוא דעת התוס' ברכות ד' י"ב ע"א ד"ה לא (וי"ט לחלק) ובסוכה ד' ל"ט ע"א ד"ה עובר והרא"ש גופא שם סי' ל"ג סובר ג"כ כן. ואפשר לומר דע"כ היו מתעטפין בטלית שאינה שלהם משום דרצו ג"כ לצאת ידי דעות הסוברים דאף אם מחפך הכוונה ג"כ יוצא (ועי' בס' עונג יו"ט ח' או"ה סי' י"ט, וכן הוא ג"כ בטורי אבן, ולדבריהם ג"כ נוחא).

ועוד רציתי לומר לכאורה שאולי הוא בזיון מצוה לבזיון שלא לצאת ידי חובת מצוה בשעה יאנו יכולין לקיים מצוה וע"כ מוטב להתעטף בטלית שאינה שלו. ואף שמצינו שדדי לברך במצות לולב עובר לעשייתו כתבו התוס' והרא"ש לבזיון שלא לצאת, וע"כ משום דצורך מצות הברכה מותר בכה"ג, וא"כ ה"נ כיון דצורך ברכה הוא כלומר דשמא טלית של יום מחוייבת בציצית גם בלילה וממילא צריך לברך ובאמת אסור לו לברך מפני הספק שמא פטורה היא בלילה מציצית אף בטלית של יום, א"כ נתירו משום זה לבזיון שלא לצאת בה, בכ"ז יש לחלק ולומר דבאתרוג סוב"ס יקיים המצוה וע"כ אין כאן בזיון מצוה, אבל בטלית לא יקיים כלל שום מצוה אם יכזיב שלא לצאת בה.

והנה כגוף הדיון הנ"ל של טלית שאולה אם היא פטורה מציצית כתב הרא"ש שם בה' ציצית ובחולין ד' ק"ו שדוקא להטיל בה ציצית פטור שני' גדילים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך, אבל אם שאל טלית מצויצת חייב לברך, מפשט דבריו בה' ציצית משמע דהחילוק הוא רק בין אינה מצויצת ובין מצויצת דכן מורה פשט הפסוק "תעשה וכו' כסותך", אבל מצויצת לא בעינן כלל שתהא כסותך, ואם לובש טלית שאולה מצויצת מחוייב לברך אף שהיא אינה שלו.

אבל המעיין בדבריו הרא"ש חולין ד' ק"ו סי' כ"י כתב דבטלית של אחרים אינו מקיים מצות ציצית ובכ"ז השואל טלית מצויצת חייב לברך משום דהמשאיל משיאילו לצאת בה ידי חובת ציצית בטח ניתנה עכ"פ במתנה ע"כ להחזיר עכ"ל הרא"ש, ודבריו מופלאים למה לו להרא"ש להטעם שניתנה במתנה ע"כ להחזיר, הלא טלית

לקיים המ"ע מ"מ אסור לו לברך דהא העיצית בעיניו שלו ממש מדכתוב ועשו להם עיצית משלהם במבואר סוכה ב' ט' ע"א (יבאן לא ישיך לחלק בין מצויצת לשאינה מצויצת כמו שחילק בטלית), וא"כ כל זמן שהעיצית דק שאולין אינו יכול לברך דאינו מקיים מצות עיצית, וע"כ כתב הרא"ש בחולין דהשואל טלית המשאיל מקנה לו הטלית כלומר הוא מקנה לו העיצית וע"כ יכול לברך.

ולפי זה ישפיר כתב הרא"ש דהש"צ טועים בזה ששואלים טלית של אחרים דסב"כ טלית שאולה חייבת בעיצית אם היא מצויצת ואסור לו ללבוש הטלית אם לא קיים או המ"ע של עיצית, וא"כ ממ"נ אם המשאיל אינו מקנה להש"צ הטלית והעיצית או שהשואל אינו מכין לקנות א"כ ישוב הש"צ עושה איסור דמבטל מ"ע, ואם המשאיל מקנה והשואל קונה שוב הוח' שלו דמחוייב לברך.

ועי' במגן אברהם סי' י"ד אות ו' הביא בשם ישי"ש חולין פ"ח סי' נ"ג דאם לובשו לעבוד לפני התיבה או לעלות לתורה אינו מברך, כיון שאינו לובשו לשם מצוה וא"כ אין המשאיל נותן לו במתנה וגם השואל אינו מתכוין לקנות, ושמ' הביא דעת הראא"ש דאף לעבוד לפני התיבה מברך, ולפי אשר כתבתי לעיל אודני ישיניהם לשיטתייהו. דהיש"ש סובר דטלית שאולה אף מצויצת פטורה היא מעיצית וא"כ יכול לעלות לתורה בטלית שאולה בלא ברכה, אבל הרא"ש דסובר דטלית שאולה חייבת בעיצית, א"כ אף אם שאל הטלית דק לעלות לתורה או לעבוד לפני התיבה מחוייב הוא לקיים או המ"ע של עיצית אם היא טלית מצויצת, וא"כ לדעתו צריך אז המשאיל לתת לו במתנה ועל השואל לקנותה כדי לקיים בה מצות עיצית.

חיים יצחק הכהן בלאך

ראב"ד בדזשורדני סיטי, נד"ז.

סימן ט

כהן ונזיר

הנאון המו"ל הפרדס בחלק ו' חוברת י"א, כתב דכהן שמת לו מת ואח"כ הזיר עצמו בנזירות, דמותר לו לטמאות לקרובו, מטעם הואיל דאישתרי מפאת טומאת כהנים הותר לו

נה ג"כ קיום מצוה אם הוא מקיים מצות עיצית כדון, ואיסור אם לובש בגד בלא עיצית, ומעתה עיצית גזולות אם נאמר שפסולות מצד מצוה הבאה בעבירה אז נהי דלא קיים מצות עיצית, אבל עכ"פ לא עבר שום איסור אם לביש בגד כזה, אבל אם נאמר דהתורה פסל גזולות, א"כ נחשבת הטלית כאילו היא בלא עיצית, וטלית בלא עיצית הלבושה עובר הוא איסור דמבטל בידים מצות עיצית.

ישוב הראה לי אחד שבעל מנחת חינוך הקשה קוש' זו. אך אחרי העיון נראה לי שאין כאן כל קוש' על התוס', דהתורה לא כתבה שום איסור על האוכל חוץ לסוכה או על הלבוש טלית בלא עיצית וכל האיסור אינו אלא משום דבשעה שהוא אוכל בסוכה עליו לקיים מצות עשה של סוכה או בשעה שהוא לובש טלית בת ד' כנפות עליו לקיים מצות עיצית, ואם בשעה שאוכל בסוכה או לובש טלית אינו מקיים המ"ע אשר עליו מאיזה טעם אז הוא עושה איסור כאילו אוכל חוץ לסוכה או כאילו לובש טלית בת ד' כנפות בלא עיצית, ולפי זה אם הוא יושב בסוכה כשרה, אבל אינו מקיים או המצוה מצד מצוה הבאה בעבירה ג"כ הוא עושה איסור כאילו אוכל חוץ לסוכה, וכן בטלית ג"כ הרין כן.

ולפי כל הנ"ל נראה פשוט דאם יושב בסוכה או ילבוש טלית ויכין שלא לקיים המצוה ג"כ הוא עושה איסור כאילו אוכל חוץ לסוכה או כאילו לובש טלית בת ד' כנפות עיצית, דכל היושב בסוכה ואוכל או כל הלבוש טלית בת ד' התורה חייבו לקיים או המ"ע.

וא"כ שפיר מתורין מה שהקשינו לעיל על הש"ץ הלבוש טלית בימי פליחות וספק אם יברך והקשינו הלא יוכל לבזין שלא לצאת, אבל לפי הנ"ל שוב יעשה איסור, דכל הלבוש טלית בת ד' מחוייב לקיים בה המ"ע של עיצית.

ולפי זה גם דברי הרא"ש אשר הבאתי לעיל אינן סותרין א"ע, דאף שהרא"ש בה' עיצית סובר דטלית מצויצת שאולה מחוייבת בעיצית דהמיעוט על כנפי כסותך אינו אלא לענין עשיה כמו שנאמר גרילים תעשה לך, אבל טלית מצויצת שאולה מחוייבת היא בעיצית, אך מ"מ השואל טלית מצויצת אף שמחוייב הלבוש בה

עצמו בנזירות בזה אמרין שפיר הואיל ואישתרי
אישתרי ליכא למימר כן דעדיין תקשה על כך
בריותא גופא כאשר תקשה הטורי אבן במגילה
ד"ג ד"ה ולאחותו, מנ"ל דהנך ארבע קראי אתי
כולן למעוטי מת מצוה אתיא דילמא חד מיניהו
לגופא אתיא, שאם היה כהן שמת לו מת ואח"כ
נעשה נזיר נמי אינו מטמא לקרובים כמו נזיר
גרידא, וב"ת לאו כש"כ הוא ליתא דהוה אמינא
כהן והוא נזיר גרע טפי מנזיר גרידא דהואיל
והותר לו טומאת קרובים לכהונתו הותר לו נמי
לנזירותו, אלא ע"כ מוכח מכאן דלית לן הוה
אמינא לומר מכת סברא הואיל ואישתרי אישתרי
דאיצטריך לן קרא ע"ז למעוטי, וכמו דאמרין
ביבמות דאיצטריך קרא דעליה למיסר אחות
אשה ליבום דלא נימא הואיל דישתרי אשת אח
אישתרי נמי אחות אשה, רק נשאר עלינו לבקש
טעמא של דבר למא לא אמרין הואיל ואישתרי
אישתרי, אבל איך שיהי' יהי' מוכח מכאן דלא
אמרין הואיל ואישתרי אישתרי, אולם בסוגיא
דנזיר סברי דמכת הסברא הוה אמרין בנזיר
והוא כהן הואיל ואישתרי אישתרי, א"כ ליכא
למימר ולדרוש מלאמו, דלאמו הוא דאינו מטמא
אבל מטמא הוא למת מצוה דילמא לגופא אתיא
דלא נימא הואיל ואישת' אישת', זאת היה נראה
לכאורה למימר כן אלא בתוס' נזיר שם טרחו
לחעמיד הסוגיות נזיר עם זכחים שיהיו שניהם
יחד משום דדוחק גדול הוא לומר דסוגיות
חלוקות המה דהא אידו ואירי מפי ר' עקיבא
נאמרה ואין סברא לומר דתרי תנאי נניחו אליבא
דר' עקיבא, ומשום כך כתבו דאין הכי נמי דהכא
בנזיר נמי אמרין לאביו לחזיה למת מצוה
ולאמו משום כהן הריזט והוא נזיר בדרדריש התם,
דזכחים, ומיהו לא חש לפרושי כל הדרשות הכא
משום דסמך אסוגיא דהתם בפ' טבול יום, וכן
דרך הש"ס שמקצר במקום אחד ובמקום אחד
מאריך הרי מוכח מכאן דלא אמרין מכת הסברא
כאן בנזיר והוא כהן הואיל ואשתרי אישתרי,
ואפילו אם נימא מכת הסברא כן הרי יש לן
קרא לאמו למעט אותו דלא יטמא ולא אמרין
הואיל ואישתרי אישתרי.

והנה טעור אבן רצה לומר טעמו של דבר דלא
אמרין כאן הואיל ואישתרי אישתרי, משום

נ"כ מפאת טומאת נזירות, ולפי דעתי נראה
דאינו ברור זאת כ"כ, והרבה דברים ישנו לדבר
בזה הענין לזאת אמרתי להציע הרחוקי דברים
אשר עמדי, והבוחר יבחר.

זכחים ד"ק ע"א איתא שם בריותא, בנזיר
כתיב כל ימי חוגרו לד' על נפש מת לא יבא,
לאביו ולאמו ולאחיו ולאחותו לא יטמא, ודרש
בגמרא לאביו אינו מטמא אבל מטמא הוא למת
מצוה, היה כהן והוא נזיר לאמו הוא דאינו
מטמא, אבל מטמא הוא למת מצוה, לאחיו שאם
היה כה"ג והוא נזיר לאחיו הוא דאינו מטמא,
אבל מטמא הוא למת מצוה ולאחותו הרי שהיה
הולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו אינו
מטמא לה אבל מטמא הוא למת מצוה, כך היא
הצעת הבריותא שם אליבא דר' עקיבא עיי"ש
דארבע מיעוטים נאמרו בזה כדי לרבות כולם
למת מצוה דמותר לו לטמאות.

אולם בנזיר מ"ח ע"ב איתא שם הך בריותא
ובאופן יותר דרש הגמרא ר' עקיבא אומר נפשות
אלן הרחוקין מת אלן הקרובים לאביו ולאמו
אינו מטמא אבל מטמא הוא למת מצוה לאחיו
שאם היה כה"ג והוא נזיר אחיו אינו מטמא אבל
מטמא הוא למת מצוה ולאחותו הרי שהיה הולך
לשחוט את פסחו וכו' והנה בזכחים דרש
הבריותא מלאמו להורות לנו אם היה כהן
ונזיר דמטמא הוא למת מצוה, ובנזיר הישמים
כל אלה ותרדמייהו לאביו ולאמו משוי' אחד דרשא
למת מצוה ולענין נזיר והוא כהן לא הזכיר שום
דרשא ע"ז וסוגיות חלוקות המה כאשר כתבו
שם בתוס', ובאשר נעין בזה ונחקור על מה
הטבעו מחלקותם בהנך שתי סוגיות חלוקות נ"ל
לומר בזה דיהי' תלוי הך דינא בנזיר והוא כהן
אם נוכל לרזן מכת הסברא לומר כאן הואיל
ואישתרי אישתרי אי לא אמרין.

והנה מסוגיות הגמרא זכחים נראה דלא
אמרין כאן הואיל ואישתרי אישתרי דהא קתני
בבריותא היה נזיר והוא כהן לאמו אינו מטמא,
הרי מבואר דלא אמרין הואיל ואישתרי אישתרי
ולא מצינן למימר ולדחות דאירי כאן דהיה
נזיר מקודם ואח"כ מת לו מת דבזה לא אמרין
הואיל ואישתרי אישתרי, כאשר מבואר ביבמות
ד"ח ע"א אבל אם מת לו מת מקודם ואח"כ הויר

אלמנה מן הנשואין דמן התורה לא מייבם משום דלא אתי עשה ודחי ל"ת ועשה אם עבר ובא עליה אם חייב ברת כיון דמח"ת אינו עולה ליבום, ה"ל אשת אח שלא במקום מצוה עיי"ש שמבואר דחייב משום אשת אח ומעתה יש לנו לומר ק"ו ומה אשת אח דהוא מטעם היתר דהתורה התירה איסור זה ולא מטעם דהוי' כאשר מבואר בתוס' יבמות ד"ג ובכ"ז אמרינן היבא שניתוסף איסור לאו ועשה אמרינן תחזור לאיסור הראשון ומעורר איסור אשת אח ומכש"כ כיון דטומאת קרובים רק דחוייה היא ולא הותרה, שיש לנו לומר דנתעורר עליו איסור כהונה ולוקה שתיים, טוב ראיתי דזה ליתא דלא נובל לפשוט מכאן רק היבא דנעשה נזיר קודם שמת לו מת קרובו דמעולם לא הותר אפילו דין כהונה לטמאות לקרובו אבל היבא דמת לו מת דהותר לו דין כהונה לטמאות לקרובו ואח"כ הויר עצמו בנזירות י"ל דאין מתעורר דין כהונה שיהי' עובר עליו, וכעת האיר ד' את עיני וראיתי שכוונתי לדעת המנ"ח מצוה שע"ז שכתב לשיטת הסוברים דטומאת כהנים לקרובים דחוייה היא לוקה שתיים משום כהונה ומשום נזירות, ולפי זה אמינא דלא הוה כהן והוא נזיר שני איסורים משני שמות, דהא בעת שאנו דנין על לאו דנזירות יש לנו לדון ג"כ על לאו דכהונה דהא בהא תליא אם ישנו נזירות וישנו ג"כ לאו דכהונה, ועד שאתה אומר דלאו דנזירות יעורר לאו דכהונה אמור להיפך לאו דכהונה שהותרה יתיר ג"כ לאו דנזירות ועדיף הוא משני איסורים כשם אחד.

(המשך יבוא)

אהרן זלמןוביין, רב במונטרייול, קנדה

סימן י

השמטה מהדרן לחולין

מהדרן לחולין נשמטו בטעות בח"ו חוכרת י' בהתחלת סימן ס"ג לפני "והנה על הא דתניא בשבת (דק"ה:) הקורע בחמתו ובאבלו וכו'" אלו הדברים.

אך לבאורה נראה דאפשר לקיים ראיתו דהנה בתוס' הנ"ל ד"ה "משום" בסופו הקשו "דכפ'

דביבמות ד' הנ"ל איתא שם אמר רבא ערוה נופא לא צריכה קרא לאסור והקשו שם בונים הא לכל הפחות איצטריך בנשא מת ומת ואח"כ נשא חי דלא תימא הואיל ואישתרי אשת אח אישתרי נמי אחות אשה, ותירץ בשם ר"י דיש להלק דנבי בעל קרי ומצורע דחד לאו הוא אמרינן שפיר הואיל ואישתרי אישתרי, אבל הכא אשת אח ואחות אשה דשני שמות הן לא אמרינן הואיל ואישתרי אישתרי וה"נ נזיר והוא כהן דשני שמות הן לא אמרינן הואיל ואישתרי אישתרי, מ"מ לסתמא דגמרא דרוצה להביא דאיה ממצורע ובעל קרי דאמרינן ג"כ באשת אח ואחות אשה הואיל ואישתרי אישתרי, ולכך צריך לן קרא דעליה לאסור, נראה מן הגמרא דאינו מפליג בין שני איסורים משני שמות ובין שני איסורים משם אחד, ותקשה כנ"ל למה לא אמרינן בנזיר וכהן הואיל ואישתרי אישתרי.

הנה מה שתפס הטורי אבן לדבר פשוט דנזיר והוא כהן דהוי שני איסורים משני שמות לפענ"ד נראה דיש לדון בדבר, בהקדם מה שנסתפקתי בכהן והוא נזיר דאינו רשאי לטמאות לקרובו, איך הדין אם עבר וטמא את עצמו אם לוקה גם על לאו דכהונה או לא ואיפ' הספק הוא, יען דטומאת קרובים דחוייה היא כאשר מבואר ברמב"ם פ"ב מהל' אבילות והכא דאמרה תורה דלא יטמא הכהן אם הוא נזיר, א"כ תו לא אמרינן דחוייה היא ומתעורר ג"כ לאו דכהונה ולוקין על לאו דכהונה וגם על לאו דנזירות או דילמא דהיתר הראשון היינו לאו דכהונה עומד עדיין בהיתרו ואין לוקין עליו, ולא שייך לומר ולתלות הספק הזה למחליקה אשר ישנו בין בעלי תוס' פסחים מ"ז וחולין קמא דאמרינן דאין עשה דוחה לא תעשה ועשה אם עבר על הלאו אם הלאו עדיין עומד או הלאו ליתא תו, דהתם שאני דאנו באים מטעם עשה דוחה לא תעשה אבל הכא אנו באים מטעם היתר דכן נזרה התורה, ואפילו אם נימא דטומאת כהנים דחוייה ולא הותרה ג"כ לא הוה מטעם עדל"ת אלא הוה כמו טומאה דחוייה היא בציבור, וקל להבין. וראיתי בשער המלך פ"ו מהל' יבום וחליצה שכתב וז"ל הנה רבינו הגדול בס' פרשת דרכים, נסתפק בכהן נזיר נפלה לו

העבירה הקודמת הוה מצהב"ע, אבל אם אין עבירה הקודמת גורמת להמצוה שהוא עושה עתה לא נקרא מצהב"ע כי באמת מה שייכות ישנה להעבירה הקודמת עם המצוה של עכשיו, אבל אם באותה שעה גופה שעושה המצוה הוא עושה העבירה, כגון באכילת מצה של מבל דבאכילה זו הוא מקיים את המצוה של אכילת מצה, ובאותה שעה ממש הוא עובר על אכילת איסור מבל, הוה מצהב"ע בכל אופן אפילו אם המצוה היתה יכולה להעשות בלי העבירה, והיו כונת התוס' במש"כ "דקא אכיל איסורא ונפיק ידי מצה", ר"ל העבירה והמצוה נעשו הכל ביחד משנ"ה הוה מצהב"ע. ולפי"ז אפשר לומר גם הכא, דכיון בדאותה שעה שהוא מקיים מצות תקיעת שופר באותה שעה גופה הוא עובר העבירה של הנאת הגוף שפטור מליתב ריפתא לעניא, הוה מצהב"ע בכל אופן אף אם מצוה זו היתה יכולה להעשות בלי העבירה כאמור.

אבל מ"מ יש לחלק ולומר דלא דמי להרד"ק, משום דהתם העבירה הלא הכרחית היא דבשום אופן א"א לו לקיים עתה באכילתו מצות אכילת מצה אם לא ע"י העבירה של אכילת מבל, אבל הכא הרי אין העבירה הכרחית היא משום דאם לא יודמן לו עני באותה שעה של תקיעת שופר, הרי יקיים מצות תקיעת שופר בהיתר גמור, ולכן אין שייך מצוה הכאה בעבירה לכאן כלל ודר"ק.

ובכן לפי כל האמור גם בנידון דידן כן, דנהי דעבר העבירה של הרחור בעכו"ם באותה שעה גופה של קיום המצוה, מ"מ כיון שאין העבירה הכרחית היא שהרי בודאי היה יכול לקיים את המצוה שפיר בלי הרחור בעכו"ם, לא הוה מצהב"ע, וא"כ הדרא קושיתנו לדוכתא מדוע ולמה נענש הרי קים את המצוה כהוגן?

משה זאב כהן

רב לקהלת תפארת ציון בשיקאגא, מלפנים רב בעיר אבעל ועוד קהלות בליטא.

סימן יא

הדחת כלים בסניק חשמלי

בהפרדס חוברת ג' שנה זו הביא ידירי הגאון,

כל שעה (ל"ה ע"ב) תניא אין יוצא ידי מצה בטבל ודריש ליה מקרא, תיפוק ליה משום מצוה הכאה בעבירה דקא אכיל איסורא ונפיק ידי מצה? וכבר העירו רבים על דברי תוס' אלו, דכאי מקשו הלא לפי כללא של אותי התוס' גופא דל"ה מצהב"ע דק אם המצוה נעשית ע"י העבירה והכא הלא אין הכרה שיהא טבל כדי שיוצא בו ידי מצה, וא"כ הרי אין המצוה נעשית ע"י העבירה ומשנ"ה שפיר יצא?

וראיתי בהגהות על סוכה מהגאון רש"ש טויבש ז"ל שכתב דכונת התוס' היא דמיירי חיבא דיפריש תרומה לא ישאר בשיעור אכילת מצה דאל"כ הא דמי לאשרה ועה"נ דאטו מחמת עבירה שנעשית בו מי נפיק ביה ידי מצוה. אבל לפענ"ד זה אינו דהלא איתא בתוס' שם (דף ל"ה) בד"ה "אתיא" וז"ל תימא בפרק כל שעה דאין יוצאין ידי מצה בטבל מדכתיב לא האכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצוה, יצא מי שאיסורו עליה משום כל תאכל מבל, תיפוק לי' משום דבעינן מצה משלכס וטבל לא חשיב לכם כדמוכח הכא גבי אתרוג וכו' וז"ל דלא דמי דהא דאין יכול לצאת באתרוג של מבל דהוי כמו אתרוג דשותפין שיש לכהן ולוי בו חלק, ודמי לאהין שקנו אתרוג בתפוסת הבית בסוף ים נחליו, אבל גבי מצה בשאכל ממנה כמה זיתים אי יש לו משלו כזית יצא וכו' עכ"ל, הרי מוכח מדברי התוס' דהא דבעינן קרא במצה של מבל דאין יוצאין ע"כ מיירי כשאכל כמה זיתים ויש כזית משל, דאי לת"ה כל"א"ה לא יצא משום דבעינן מצה "שכבם בקושייתם שם וא"כ לפי"ז הדרא הקושיא לדוכתא דכאי מקשו התוס' דבמצוה של מבל לא יצא ידי חובתו משום מצהב"ע, הלא כיון שאכל כמה זיתים ונשאר כזית משלו א"כ הרי לא נעשית המצוה ע"י העבירה משום דאף לו הופרש הטבל היה נשאר כזית מצה משל חולין וא"כ הלא לפי כללא של התוס' אין שייך בזה מצהב"ע ולא קשה מירי? אולם באמת קושיית התוס' נכונה ועצומה דכללם דלא נקרא מצהב"ע רק אם המצוה נעשית על ידי העבירה, נאמר דק בעבירה שכבר עבר וכגון לולב הגזול שעשה האיסור מכבר, בזה אמרי' דאם המצוה שעושה עתה היא ע"י

שהגיעו למדרגת העלאת רתיחה ואבעבועות, ושהיו מודחים דוקא בזה אחר זה, הרי המים אינם נאסרים כלל, לפי שיש כאן נ"ט בר נ"ט דהיתרא קודם שבאים המים לכלל איסור — א', מן הבשר או מן החלב, להכלים, וב' מן הכלים לחמים שבמזחלה, ועדיין הכל היתר הוא, כיון שלא נפלט לתוך המים ולא טעם בשר לבד או טעם חלב לבד, ובאופן זה, אם עוד אחרי גמר הדחת הכלים בואח"ו, מדיחים גם את המזחלה בקלות גדול של מים רותחין שמעלים רתיחה ואבעבועות, הלא הנעלה היותר משובחת היא, ואין בזה שום פקפוק כלל, ועיין במגן אברהם, או"ח סימן תנ"ב ס"ק ח', ובש"ך יו"ד סימן צ"ה, ס"ק ט'.

איברא, כי דעת העטרת זקנים באו"ח סי' תנ"ב היא, דמה שכתב המחבר שם דיש ליוזר מלחנעיל כלי הבשר וכלי חלב "ביחד", הוא לאו דוקא, אלא ה"ה ד"בזה אחר זה" ג"כ אסור אם אין ס' נגד המים, (והוא מחמיר עוד ביותר שצריך להיות ס' נגד הכלים של שני המינים — של בשר ושל חלב — ולא די בס' נגד הכלים ממין א'), אבל דעת הרבה אחרונים אינה נוחה בזה, ועיין בש"ך יו"ד סימן צ"ה ס"ק ה', (דמיטס ראי' נכונה שהדין עם המגן אברהם, דמה שכתב המחבר בסעיף ב' (או"ח תנ"ב) "ביחד", הוא דוקא שהבנים הכלי בשר והכלי חלב בהערה בבת אחת ממש, ולא כעטרת זקנים דמחמיר גם כ"זה אחר זה").

ובהצטרף עוד דעת הפוסקים, דאף שהכלים הם בנידיומן ואין במי ההנעלה ס' כנגדן, מ"מ אין תושישין כלל יטא המים הרותחים ביותר שמנעילים בהם את הכלים יחדיו ויבלעו את פליטת הכלים או פליטת היורה שמנעילים בה, נישום דקו"ל יטבע הרותחין הוא לבלוע ולא לכלים מה שבלעו, כמו שנתבאר ביו"ד סי' צ"ב, א"כ, כנגדן דידון מכאן שהמים הרותחין ביותר שבברז, הולכים בקלות חזק מאד ומעלים רתיחה ואבעבועות בשעת הדחת הכלים מכל מין — של בשר או של חלב — הלא פועלים המה רק את הניעול הנפלט מן הכלים של כל מין ומין, אבל אינם פולטים כלל את הניעול

עורך "הפרדס" שליט"א בשמי עצה, איך להדיח כלים של בשר ושל חלב בזה אחר זה בהמזחלה (סינק) החדשה הנעשית בבתים המודרניים המכילה בתוכה גם מכונה הנקראת דיטיוואשער שמטרתה היא להדיח כלים — קדרות וקערות — ע"י מים היוצאים בקלות גדול וחזק מאד מברז מיוחד, ונעשים רותחין ביותר ע"י זרם חשמלי (עלעקטריק). העצה היא, כפי שהעירותי את כבוד העורך, בדרך אנכי, לעשות קלות המים בשעת הדחת הכלים, ואחרי גמר הדחת הכלים של בשר או של חלב בואח"ו — רותחין ביותר עד שיבואו למדרגת מים רותחין שמעלים רתיחה ואבעבועות, בכדי שיהיו להמזחלה דין הנעלה משובחת, וע"ז כותב ידידי הנאון העורך בחוברת הנ"ל, שלפי דעתי אין זו הנעלה משובחת מחמת שאין ידוע בבירור אם יש ששים בהמים המדיחים והמנעילים את המזחלה, נגד רופני המזחלה, ואז הלא שוב צריכים לשהות מעל"ע בין הדחת הכלים של בשר ושל חלב, כפי הדין שהכלים הננעלים צריכים להיות אינם בנידיומן, אם אין בהמים המנעילים ס' נגד הכלים הננעלים.

והנה מאד אתפלא מדוע יפסק בעצתי, הלא חומרא זו שהכלים הננעלים צריכים דוקא להיות אינם בני יומן, או שצריך להיות ס' בהמים המנעילים נגד הכלים הננעלים, נאמרה רק באופן שכלי הבשר וכלי החלב ננעלים ביחד ממש, היינו, שתוחב לתוך היורה עם המים את כלי הבשר וכלי החלב בפעם אחת, אבל לא באופן שמנעילים בזה אחר זה, וכנגדן דידן אם הי' מדיח בהמזחלה כלי בשר וכלי חלב בבת אחת ממש, אז בודאי צריך הי' ליוזר שיהי' עכ"פ חדא למעליותא, היינו, או שיהי' ס' כנגד כלים של מין אחד — של בשר או של חלב — או שיהיו הכלים של מין אחד — של בשר או של חלב — אינם בנידיומן, דבאם הכלים של שני המינים הם בנידיומן ואין במים ס' נגד מין אחד של הכלים, הרי אז נאסרו המים מחמת פליטת החלב והבשר המעורבת, והמים חוזרים אז ואוסרים את הכלים ואת המזחלה שבה הכלים מודחים, אבל כפי העצה שלי, שהכלים של בשר או של חלב יהיו מודחים במים רותחין ביותר

אמי בר טביומי דאמר סככה בכלאי כלום פסולה
 סכה ט"ו ע"ב. ואמרתי בזה כי האיסור הוא דוקא
 בשניכר שהם שברי כלים או אפילו לא נשאר
 שיעור קבלת טומאה בכל זאת אסור מדרבנן
 שמא יסכך בשברי כלים שנשאר בהם שיעור
 קבלת טומאה אבל כשלוקח היתדות המחוברים
 בתבה במסמרים, לא ניכר עליהם שהם שברי
 כלים, וראוי לזה מלשון הרמב"ם פ"ה הלכה ב',
 וז"ל וכן אם סככה בשברי כלים פסולה הואיל
 והיו מקבלים טומאה שמא יסכך בשברי כלים
 שעדיין לא נהרו וכל זה נראה שהוא רק בשניכר
 שהם שברי כלים אבל היתדות שהם שברי כלים,
 ואין בזה רק שמא יקח יתדות אחרים רחבים
 מאלו כמו נסרים, הלא אם יקח יתדות רחבים
 ארבעה ג"כ אין עליהם שום קבלת טומאה מטעם
 פשוטי כלי עץ רק מדרבנן אסור לסכך משום
 גזרת תקרה וא"כ הוה ל"י גזרה לגזרה כנ"ל,
 לכאורה שיוכל ליקח היתדות מהטשיקען לזכר,
 ומענין לענין ראה זה מצאתי מה שהביא
 האשל אברהם בסימן תרכ"ט ס"ק ה' בין יתר
 דבריו שיוכל לסכך הסכה בזכוכית הנעשה
 (מאפר) מרוב אפר דאם מעפר הוה ל"י קרקע
 ואנן בעינן נידול קרקע ולא קרקע עיי"ש כמובן
 שאין לו סכך אחר.

והנה יש לעיין בדברי האשל אברהם הנ"ל
 כי הנה באו"ח סימן תרכ"ט סעיף ד' המחבר
 זה סכך הפשתן שנידק וניפץ שהוא פסולה.
 והביא שם המ"א שני טעמים לדעת הרמב"ם
 כשנידק וניפץ הפשתן הפסול מפני שנשתנה
 מנידולו ולדעת הר"ן הטעם דכיון שנידק וניפץ
 עומד להיות טוי ובאלו נמיה ומשום קבלת
 טומאה נעז בה עיי"ש, ולפי זה לפי טעמו של
 הר"ן לא שייך זה בזכוכית כי פשוטיה אין
 עומדין לקבל טומאה דאפילו כשיתירם לעשות
 מהם כלי זכוכית אין מקבלין טומאה אלא
 מדרבנן והוא כיו"ח דבר שגזרו טומאה על כלי
 זכוכית אבל פשוטיהן של זכוכית אין עומדין
 להתקן, ולא דמי לפשתן שנידק וניפץ שעומד
 לטות וא"כ לפי טעמו של הר"ן יש מקום לדעת
 אשל אברהם שמותר לסכך בזכוכית אבל לפי
 טעמו של הרמב"ם, שהטעם מפני שנשתנה
 מנידולו לכן פסול כשנידק וניפץ הפשתן, וא"כ

שבלעי כבדי להבליע אותו בדופני המוחלת,
 ואין להאריך בזה יותר.

מאיר יהושע ראזענבערג,

רב ואב"ד בעיר ספרינפיעלד, מאסא.

סימן יב

בענין הנ"ל

ע"ד אשר העלה בהפרדס חלק ו' חוברת ב'
 לאסור להרחת כלים של חלב ואחר כך של בשר
 בסניק הנעשה בכח החשמלי, הנה לפי דברי
 המשנה תרומות פרק ה' משנה ו' שאין המדומע
 מרמע אלא לפי חיובן יש להתיר, מפני שבעת
 שמדיתים את הכלים של חלב מעירים או הרבה
 מים, א"כ לפי שיעור המדומע הסינק בולע או
 הרבה מן המים וחלק קטן מן החלב וא"כ אח"כ
 בשמדיה את הכלים של בשר או יש ששים
 נגד פליטת החלב שמדמני הסינק.

הרבה עדרים יש להתיר, בשעה שמדיתים
 הכלים של חלב מעירים הרבה מים ויכול להיות
 שאז היה בהמים ששים נגד החלב ולא בלע
 הסינק מהחלב כלום. ואפילו אם אז לא היה
 ששים בהמים נגד החלב, אבל דופני הסינק לא
 בלעו רק החלב בלבד אלא ג"כ את המים, ולפי
 שיעור המדומע יש לשער שהסינק בלע מן המים
 הרבה מפני שהיו מרובים ומהחלב מעט וא"כ
 בשמדיה הכלים של בשר אח"כ בודאי יש בהם
 ששים נגד פליטת החלב מדופני הסינק הנ"ל
 ג"כ זהו נ"מ בנ"מ.

איסור גינזבורג,

רב בווייליאמספרידוויש, ברוקס, ניו. יורק, מאסא.
 דפאריטש פלך מינסק.

סימן יג

עניני סוכה

ראיתי לבאר הדין אם מותר ליקח מהחבות
 או מהלולים הנקראים טשיקין קינשם היתדות לסכך
 בהם את הסכה אם יש בהם חשיש שברי כלים
 והדין דאסור לסכך בשברי כלים אפילו לא
 נשאר בהשברים שיעור קבלת טומאה כמבואר
 באו"ח סימן תרכ"ט סעיף ב', והוא מימרא דרב

בזה שום איסור אחר קדום אתי מצות סבה
דאורייתא ודחי את הפסול דרבנן ולפי"ז צדקו
דברי האשל אברהם אפילו לדעת הרמב"ם
והנלע"ד כתבתי.

צבי מאיר הכהן ראזענפלום,
רב לכה"כ עזרת ישראל, בשיקאנא.

סימן יד שלחן ומנורה

(המשך מח"ו חוברת ז' סימן ט"א)

אלא שראיתי בספר משנת חכמים קושיא בזה
לפי שיטת הרמב"ם ז"ל (בפרק הנ"ל דמטמאי
משכב ומושב) דהיו מוציאין את השלחן לחוץ
א"כ הא דקאמר בבבוייתא שהיו אומרים להם
הזהרו אף במנורה משמע דהיו מוציאין אף את
המנורה לחוץ ומפני זה אמרו להם הזהרו
לישראלים ע"ה העומדים בעזרה דאי במקדש
לא שייכה טומאה אף בכהנים ע"ה כך תירץ
הספר הנ"ל דברי הרמב"ם דהוכרח לפרש
בשלחן דהיו מוציאין אותו לעזרה ואז היו
אומרים לישראלים ע"ה הזהרו דהרי איתא ביומא
דף ל' ע"א אין אדם נכנס לעזרה אא"כ טובל
עצמו ובגמ' לדעת בן זומא שם הטבילה
מדאורייתא מק"ו והיכא שטבל אין בו חשש
טומאת ע"ה כדאיתא בתרע"ב בפ"ד מ"א
דנידה וכן הוא בגמ' שם ל"ג ע"ב שטבל לפני
ודם כשהוא ערום על בגדי חבר דאי משום
טומאת ע"ה ליכא דהא טבל רק משום שמי
הוא בועל נדה דטמא שבעה ולא מהני טבילה
לזה אין שורפין את התרומה משום ספק ספקא
ועיי"ש וא"כ מבואר דהיכא דטבל ליכא חשש
טומאת ע"ה והכא ראינו נכנס לעזרה עד
שיטבול ממילא אין חשש טומאת ע"ה ולמה
למימר להוא הזהרו שלא תגעו, וכן הקשה בספר
לחם שמים מהגאון יעב"ץ ז"ל אלא דבתוס' בנדה
כתבו היכא שטבל לפנינו ודרם כשהוא ערום
אבל אחר שלבש בגדיו מטמא אפי' כלים
ובגדים משום טומאת חיבורין דבגדי ע"ה
מדרם הם לפרושים ונמצא לפי"ז לא מהני
טבילתו שטבל קודם שנכנס לעזרה דאחר שלבש
טמא כללים משום חיבורים וזה א"ש לשיטת

הזכויות בודאי נשתנה מכמו שהי' וא"כ לדעת
הרמב"ם פסול לסבך בזכויות ואיך התיר האשל
אברהם לסבך בזכויות והוא מחלוקת הפוסקים.
והנה מצאתי ראיתי עוד טעם בענין פשתן
שנידק וניפץ שפסול לסבך והוא דעת התוס'
שבת כ"ז ד"ה רשב"א דהטעם כיון דאם נטוה
מטמא בנגעים מדאורייתא לכן אף שלא נטוה
עדיין פסול מדרבנן מפני שהוא קרוב לטוי
אמנם הר"ן ס"ל דהטעם כשנידק וניפץ פסול
מטעם שראוי לקבל טומאה שראוי להניח בכרים
וכסתות ואמרתי כי הר"ן לא ניחא לי' בדעת
התוס' מפני שאם נטוה יקבל טומאת נגעים הלא
לפי זה הי' ראוי לסבך בזמן הזה שאין טומאת
נגעים כל עיקר לכן פירש הר"ן דהטעם משום
שראוי גם עתה להניח בכרים וכסתות וראוי
לטומאת מדרס או טומאת, מת כן נוכל לומר
ג"כ שהרמב"ם בחר לו הטעם מפני שנשתנה
מגידולו ולא מפני שראוי להניח בכרים וכסתות
כדעת הר"ן הלא סוף סוף עוד לא יחדן להניח
בכרים וכסתות ולמה לן לנזור טומאה עליהן
בעוד שלא נטווי ולא הניח עוד בכרים וכסתות
לכן בחרו הרמב"ם הטעם מפני שנשתנה מגידולו
ויבוא לסבך אף בדבר שהוא בעצם אין גידולי
מן הארץ. והנה מדברי הרמב"ם מבואר שהפסול
מה שנשתנה מבריותו לא מיפסל מדאורייתא
וכן מדויק לשון הרמב"ם ז"ל לכאורה אינו
מגידולי קרקע ויבוא לסבך אף מה שהוא באמת
אין גידולי קרקע, וראיה זה מצאתי במנחת
חינוך שכ"ה יבאם אין סכה אחרת רק סכה
שפסכה בפסולי דרבנן צריך לישב בסכה ולקיים
מצות סכה מדאורייתא וא"כ נכונים דברי האשל
אברהם אפילו לדעת הרמב"ם דהטעם מפני
שנשתנה כיון שאין הפסול רק מדרבנן ואם אין
לו סכה אחרת צריך לישב בסכה אף שסבכו
אותה בזכויות בדעת המנחת חנוך ועיי"ש
במנחת חינוך במה שמחלק בענין שאם עשה
סכתו באילן שאין עולין לה ביו"ט אף שהוא
רק מדרבנן עיי"ש שמתקלקל בטוב טעם ודעה
דהאיסור שאין עולין ביו"ט על האילן הוא איסור
קודם שנגזר מתקנת חז"ל שלא לעלות באילן
ביו"ט לכן נשאר האיסור בתקפו שאפי' לצורך
מצוה ג"כ אין עולין אבל כשהסבך בסול מדר' אין

כיון דהרמב"ם ז"ל בה' תו"כ ה' ט"ו פירש הטעם שהיה מפסיק בין הטבת שתי נרות לחמש נרות כר"ל כדי להרגיש כל העזרה להשמיע קול המון עם רב שנא' בבית א' נהלך כרגש (בך פרש"י ביומא כ"ד) לנבי ר"י ביומא ל"ג ע"ב א"כ אם היו מהדרין בהדלקת הנרות (דלדעת) כבר הזכרנו שהטבת היוני הדלקה) לעשותה להדליקה בקול המון עם רב וכי המה יותר עם מבזמן הרגל בעזרה דהיו באין כל זכורך ליראות בעלת ראוי' ושלמי שמחה ואז הוציאו לכבד לגדולי ישראל כהלל הנשיא וחביריו שהיי טהורים על טהרת הקודש יותר מכהנים ע"ה שהיו עובדין עבודה כרגל לדעת התוס' רי"ד והמצוה להדלקת הנרות הרי מוטל על כל ישראל כמנחת חינוך הנ"ל וכדי להרגיש כל העזרה הוציאו למנורה לעזרה אחרי שהטיבו אותה מהדרן בפנים ההיכל שירליקנה ברוב עם וכלל ישראל הנשיא או אחד מגדולי וקדושי ישראל ומתורץ קושיה המשנת חכמים הנ"ל.

ובעיקר דברי הרמב"ם שסובר שהוציאו השולחן ולא הזכיר מנורה אפשר לאמר שהוציאו באמת אף למנורה אלא שבא לאשמעין שבשולחן הזהירו לבלי ליגע ולא הזהירו כן במנורה מטעמא דהנ"ל שאפשר להטבילה ולהחליף בשני' וכנ"ל משא"כ בשולחן כנ"ל.

ולפע"ד אפשר למיהב טעמא להרמב"ם שסובר שהוציאו להשולחן לעזרה דוקא ומפני זה היו מזהירין בנגיעה לישראל וכנ"ל, שהנה הכ"מ בפ"ב דביאת מקדש ה"ד פ' בדעת הרמב"ם שם מה שכתב והנכנס לקודש שלא לעבודה או להשתחוות לוקח בין כ"ג בין כ"ה שנכנס להשתחוות שלא בנמר עבודה לוקח ואף הסמ"ג מחייב בהשתחוות שלא בנמר עבודה וד' הרמב"ם כד' הסמ"ג הנ"ל, והנה התוס' יו"ט ברפ"ז דמ"ם תמיד העתיק ד' תוס' שבסוף חגיגה הנ"ל שהיו מזהירים לכהנים ע"ה ההולכין להיכל להשתחוות והוסיף תיבות: כהנים עמי הארץ, שאינן ראויין לעבודה, נכנסים להיכל להשתחוות ובאמת ליתא בתוס' שלפנינו וכן בסוף חגיגה לא העתיק התוס' יו"ט תיבות הנ"ל ובאמת תמוה הוא מנ"ל הא ודרי התוס' רי"ד בחגיגה פרק חומר בקודש משנה ו' כתב מפורש

רש"י המזבא בתוס' יומא ה' ע"ב דעל בניית היכל שלא לעבודה א"צ בגדי כהונה א"כ כשנכנסו הכהנים ע"ה להשתחוות בהיכל מותרים היו ליכנס בבגדיהם ומיילא מטמאים בנגיעה מטעם חיבורין לפיכך פרשו רש"י ותוס' ואומרים להם לכהנים ע"ה ההולכים להיכל להשתחוות אבל הרמב"ם דסובר (דבן הובא המ"ל בסוף מ"ה ב"ב) החיוב בבניית ההיכל בלא עם ה' משאינו לבושים בגדי כהונה א"כ כשנכנס להיכל נכנס לשם בבגדי כהונה ואיך יטמא לבלים מטעם מנע ע"ה הלא טבל וליכא טומאה חיב"ו דבגדי ע"ה כיון שאינו לבוש בהם לפיכך הוכרח הרמב"ם ז"ל לפרש שהוציאו השולחן לעזרה ואומרים לע"ה ישראלים הזהירו ש"ת כך פירש המשנת חכמים הנ"ל והקשה לפי"ז דכל החשש הוא "בעזרה" מפני טומאת ישראלים ע"ה מה הוא כבודת הבריותא דאמרו שלא תגעו אף במנורה הלא במנורה לא היה שום הכרח להוציאה לעזרה להראות לעם והאיך משכחת שיגעו במנורה ויטמאו אותה בנגיעה וסליק בקושיא. ולפע"ד דלא קשה נהי דלא נוכל לאמר שהיו מראין הנס דגר מערבי לעם שהיה דולק בלי שמן לדעת התוס' דתינת עד שמת שמעון הצדיק אבל משמת שמעון הצדיק דלא היה הנס תדיר בנר מערבי מה נאמר ומכ"ש דקושייתו הוא לדעת הרמב"ם והרמב"ם סובר דכל המנורה היו מדליקין ביום אחר שדישנו איתם והדלקת הנרות זו היא הטבת א"כ לא היה ניכר הנס בנר מערבי כיון שכולם היו דולקים אלא דאינו טמא וכן דוקא צ"ל הוצאה דמנורה להראות ניסים שבה הלא יש דרך אחר וסיבה אחרת בזה והוא: דהנה ראיתי במנ"ח במצוה צ"א הנ"ל אות ב' שכתב שלשיטת הרמב"ם ז"ל דסובר ב"ה ביאת מקדש פ"ט ה"ז שהדלקת הנרות כשרה בורים לכתחילה ולפיכך כשהטיב הכהן את הנרות והוציאו לחוץ מותר לזר להדליקן א"כ המצוה על כל ישראל מוטל וישראלים וכהנים שוים בה ואם כהנים טמאים וישראלים העומדים בעזרה טהורים החיוב להדליקה ישראל ואפשר אף ליכנס להיכל הישראל הטהור לדעת התוס' סנהדרין דליכא חיוב בזה בביאה דיקנית א"כ יש לאמר בזה

עולא וגו' א"כ כמאן סביא ליה אמר ליה אנא מתניתא ידענא וגו' ובתוס' ד"ה אנא מתניתא ידענא אע"ג דבכמה דוכתין אשכחן דבמקדקעי דמי לענין אונאה ושבועה, אמר ר"י דהכא לא מיירי במילי הרבנן ולגבות מיתמי ומלקוחות וסבר שיעבודא לאו דאורייתא ולא נבי אלא מדרבנן, רואים אנו מדברי ר"י אלו דהטעם דאין גובין מן העבדים הוא משום דסבר שיעבודא לאו דאורייתא משמע אבל למאן דסבר שיעבודא דאורייתא היה שפיר גובה מן העבדים, והשתא ניהא דבכתובות ופ"ד דבי נשיאה תפוס אמתא דיתמא ויתב ר' אבהו וגו' וכתב בתוס' ד"ה ויתב משמע דסבר ר' אבא דעבדי במטלטלי דמי ואין גובין מהם וכן משמע במסקנא דאין גובין אתמר בי ר' אבא, עכ"ל. משמע מהכא דר' אבא סובר דאין גובין מעבדים, ממילא סבר דשיעבודא לאו דאורייתא, ובה ניהא הקושיא של הט"ז דבעל המימרא דבב"ב הוא ר' אבא ור' אבא סבר שיעבודא לאו דאורייתא, והקושיא דאין נשבעין הוא דוקא אם אמרין שיעבודא דאורייתא עיין בב"ב דף ר' תוס' ד"ה אין נשבעין,

אבל הא קשיא לי בב"ב קע"ה אמר עולא דבר תורה אחד מלוה בשטר וגו' ובתוס' ד"ה דבר תורה ב"ח דיניה בזבורת משה הא מוכח מהכא דשיעבודא דאורייתא דילמא היא מיניה, עיין שם, דדחיק למצא מהכא מוכח דסובר שיעבודא דאורייתא ולדעתו זה פשוט ליון דסבר דגובין מעבדים ממילא סבר שיעבודא דאורייתא. דאורייתא.

ועל הנמרא גופה יש להקשות, איך אפשר לאמר איפוך דרבה לעולא ודעולא לרבה הא כיון דסבר דגובין מעבדים מזה מוכח דסבר שיעבודא דאורייתא, וצ"ע.

אפרים כהרמאן

רב דבהכ"ג בית אהרן בית שלום, פרוקלין, נ. י.

סימן טז נשיאות כפים

בכתובות כ"ד: מהו להעלות מנשיאות כפים ליוחסין כו', ר' יוסי אומר גדולה חזקה, (שאין כ"ד יכולין להוציא דבר מחזקתו, רש"י) בקשו

שהרי כמה כהנים ע"ה עולין במשמרתן ועושין עבודה ונוגעין בקדשים הרי דס"ל להתוס' רי"ד ישראלים הן לעבודה ומצאתי בספר אחד שהתעורר בזה ונמצא לפי"ו יש לאמר דבהא מחולקים תוס' ורש"י מצד אחד והרמב"ם מצד השני דהתוס' סוברים שמותר לנכנס להשתחוות אף שלא בגמר עבודה וכד' התוס' יו"ט ברפ"ז דתמיד הנ"ל ובשנכנסם שלא לעבודה הכהן ע"ה כבר חשוד על טומאת מגע ע"ה ואומרים ע"ה שלא ליגע בשולחן כהאי טעמא דיטמאו הם, אבל לא היה יכול לפרש כך דהרי סובר שלהשתחוות גרירתא לוקה וכד' הכ"מ בדברי הסמ"ג ז"ל וא"כ אם יכנס באיסור יפצעו אה מוחם הבעל הפול כראיתא בתוספתא דכלים פ"א והביאו התוס' רפ"ק דיומא דף ה' ע"ב כד"ה להביא אלא דוקא בשיכנס בגמר עבודה שעבר עם אחיו הכהנים וההשתחוות הוה הוא הנמר עבודה ועבודה עצמית היא והרי אם עכשיו עבודה עבר ונגע ולא טימא כד' התוס' רי"ד ולמה יטמא בגמר עבודה והשתחווי' שגומר אותה עבודה עצמה ולכן לא יתכן לפרש שהזהירו לכהנים ע"ה כלל לדעת הרמב"ם ז"ל ולכן פירש וכתב שהוציאו השולחן עזרה והיתה האזהרה לכל ישראל וא"ש.

משה גרשון גאלדצווייג

רב לבהכ"ג עטרת ישראל, בשיקאגא.

סימן טז

שיעבודא דאורייתא

בב"ב קכ"ה שלח ר' אבא לרב יוסף בר חמא מלוה אומר לא פרעת כלום ולוה אמר פרעתי מחצה ועדים מעידים שפרע כולה נשבע וגובה מחצה מנכסים בני חורין וגו' ומקשה הט"ז בח"מ ס' פ"ה תימא רבתי יש לי על זה הא הוי כופר שיעבוד קרקעות ואין נשבעין על כפירת שיעבוד קרקעות, ומי שיכול ליישב דבריהם אומן יקרא ושבר הרבה יקח מן השמיים ולדעתי נראה לתרץ באופן זה בב"ב דף י"א נבי היא גובין מן העבדים אמר עולא אמר ר' אליעזר הלכתא גובין מן העבדים, א"ל רב נחמן זילא אהדרו וגו', אמר ליה רבא לרב נחמן הא

ממך או מאבותיך, לא כן במטלטלין אין צריך טענה עם חזקה לפי שכבר יצא מרשותו הראשון ואחזוקי אינשי בננבי לא מחזקינן.

והא דאמרינן בב"מ ג' מפני מה אמרה תורה מודה במקצת הטענה ישבע משום חזקה דאין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו, והא בממון אף רוב לא מחני דאין הולכין בממון אחר הרוב כ"ש חזקה, אמנם חזקה כזו דאיתא מכח סברא, כמו חזקה אין אדם פורע תוך זמנו, עדיף מרוב, והך חזקה דאין אדם מעיז פניו ג"כ איתא מכח סברא וכמו שפירש"י שם, והא דאמרי' בב"ב ק' מיעד שהחזיקו בו רבים אסור לקלקלו וקנה להם בהליכה, וחכמים אומרים אין הילוך מועיל עד שיתחזק, ופי' רשב"ם להשוות קרקע להרישה או נעל גדר ופרץ כ"ש, כוונתו דהא קי"ל דקרקע אינה נגולה ולא מועיל יאוש במבואר בתוס' סוכה ל' ואיך קנו המיעד שהחזיקו בו, ופי' רשב"ם דהשוו ותקנו דמחל להם והחזיקו בו. אהרן קאליין, שו"ב בשיקאנא.

בדבר אושיותו הנ"ל, הנה י"ל פשוט דמכאן ראי' להאומרים דמבין האולם ולמזבח מעלות דרבנן, ונשיאת כפים מה"ל להכי התירו לו לעלות שם ולישא בפיו, וכמ"ש התוס' סוכה דמ"ד לענין ערבה ע"ש, ושם ג"כ סברו דגם ישראל מקיפין, והיינו דהתירו לצורך ביאת המקדש, וע' במ"ל הל' ביאת המקדש פ"ט הט"ו, והביא ד' תוס' סוכה הנ"ל דלמ"ד מעלות דרבנן יכול הזה ליכנס בין האולם ולמזבח ואין בו איסור תורה. וג"כ במקדש מברכין בשם המפורש והתירו לו.

העורך והמו"ל

דברי אגדה וחכמת ישראל

לשון ארמית

— מאת —

הרב יהודה ליב גרויבארט, טורונטא, קנדה

לכבוד הרב הגדול חוקר וסופר מ' דניאל פ"ד פינק בברלין בן ידידי הה"נ מ' ראובן ז"ל אבד"ק לויטענבורג ובחמבורג מחבר ס' תנובת יהודה.

קבלתי ספרו הנכבד לשון למודים על לשון

כתבם המתיחסים ולא נמצאו, ויאמר נחמי אליהם אשר לא יאכלו מקדש הקדשים, והרי אתם בחזקתכם וכו' ואס"ד מעלין מנשיאת כפים ליוחסין כיון דפרסי ידיהו אתי לאסוקינהו וכו' ועי"ש בפירש"י, וקשה לי האידך יכולין להתיר לו נשיאת כפים במקדש, הרי מבואר ברמב"ם פ"ו מתמידין ומוספין ה"ה, דנשיאת כפים במקדש היה בין האולם ולמזבח, ואם הוא זר הלא אסור לו לעלות שם, ואיך חזקת נשיאת כפים כגבולין יתיר לו לעלות בין האולם ולמזבח לישא בפיו, וצ"ע.

והנה בתב"ש סי' י"ח סקכ"ט מבואר שיש חזקות שאינן כשאר חזקות שגורע בבירור חזקתן מדרם רק שהחזיקו אותו אף שלא ידענו בבירור ואי אפשר לטנותה כמו שאמר נחמי' הרי אתם בחזקתכם, ועי' לשון רש"י קידושין פ"א, בסוגיא דסוקלין ושו"רפין על החזקות, בד"ה ואודא, שהחזקה ליכרך אצלה בחזקת שהיא אמו כו'. ובד"ה החזקה נדה, שראו שכנותיה שהיא מלוכית היום בגדי נדותה, והרי יוכל להיות שלובשת שאין לה בגדים אחרים, וכל חזקות אלו אינם חזקה מבוררת, וכן בחזקת קרקעות צריך שיתחזק ג' שנים, וטעמו דחזקה ג"ש כיון דשתק ולא מיחה המערער בתוך ג"ש אבד חזקתו, ולבאי' קשה למה צריך טענה עם החזקה הלא מדלא מיחה להמחזיק בתוך ג"ש הורה להמחזיק, דלאחר ג"ש לא יוכל המערער לתבוע ממנו אחוז לי שטרא, דיותר מג"ש לא מודהרי אינשי בשטרא, אמנם להמערער יש חזקה קמייא ולמחזיק חזקה דהשתא, וחזקה דהשתא גרועה לגבי חזקה קמייא כמבואר בנדה ב', ולזה צריך המחזיק חזקה עם טענה שלקחתיה

ארמית, ולמלאות רצונו ארשום אשר העירותי בס' א' כלל א' הביא דברי רא"ש ברכות פ"ב סי' ב' דמ"ש בשבת יב: שאין מלאכי השרת נזקקים ללשון ארמי, היינו דוקא ללשון ארמי שהוא מגונה בעיניהם להזדקק לו, ונותן כ"ת טעם מפני שאברהם אבינו הוציא מל' ארמית כל הדרה אל לה"ק והשאיר רק הפסולת, וכותב ג"כ כי רב בסנהדרין ל"ח: האומר כי אדם

ותו"ט. וכתובות פ"ד מ"ז כתב וכו' כל נכסים
ראית לי אחראין לכתובתך ומ"ח אם תשתכח
אפרקינך וכו' ומ"י מי"א ומי"ב בנין דוכרין
דיהוו ליכי וכו' בנין נוקבין וכו' את תהא יתבא
וכו' ועדיות פ"ח מ"ד יוסי בן יועזר שהי'
מחכמי המשנה הראשונים בתחלת זמן בית שני
העיד הלכות בארמית על איל קמצה דכן וכו'
ואבות פ"א מי"ג הלל אמר נגיד שמא וכו' ושם
פ"ב מ"ו על דאטפת אטפוך וכו' וסוטה מט. ד'
אליעזר הגדול אומר שהו הכימאי למחוי כספריא
וכו' ושם לג. ויר' פ"ט הי"ג יוחנן כ"ג שבע
בת קול מבית קה"ק נצחו טליא דאלו לאתחא
קרבא לאנטיובא וכו', וסנהדרין יא: רבן גמליאל
אמר לסופר טול איגרא חדא וכתוב לאתחא בני
גלילאה עילאה וכו' שלומכון יסנא וכו'.

ובירו' מגילה פ"א ה"ט ד' לשינוט נאזת
סורסי (ארמית כמ"ש רש"י פסחים מט. ותוב'
ב"ס פג.) לאיליא, ויר' סוטה פ"ז ה"ב וב"ד
פע"ד י"ב אליהו לשון סורסי קל בעיניך
שבתורה נביאים וכתובים הוא אמור ובפסחים
פז. שקרוב לשונה ללשון תורה.

ורש"י קדושין מט. ד"ה אמר הרי פי' דהתרגום
ניתן בסיני אלא שנשתכח וחזר אונקלוס ליכדה
כמ"ש במגילה ג. וב"כ האשכול ח"ב ס"ס י"ט
שהוא הללמ"ס וב"כ ב"י או"ח רפ"ה ד"ה ואם
בשם שלשה גאונים ומהרש"א נדרים לו: וכתשו'
רמ"א מסי' קכ"ו ער ב"י ק"ל מתוכחים מהר"י
מינץ עם רמ"א ורמ"א עומד על דעתו כי לשון
ארמית עצמה היא מסיני ודעת מהר"י מינץ דק
הפי' ניתן בסיני אבל לא הלשון. והמקור
שהתרגום מסיני, נראה מנדרים לו: פסוק טעמים
דאו' ומקרא סופרים הללמ"ס ומביא פסוק
דנחמי' ושם יש גם תרגום.

אבל ק' דבסנהדרין כא: דק בימי עזרא ניתנה
תורה בל' ארמי והיינו מ"ש במגילה מפורש
זה תרגום ועי' מהרש"א סנהדרין שקאי על מנא
ומנא וכו' ומ"מ מבואר שלא הי' מסיני ועוד
ראי' דבמגילה מקשה מ"ש דלא אודעזא על
תרגום אונקלוס ואלו הי' הללמ"ס ניהא דלא
אודעזא, וגם על מצפ"ך הק' שם מאלה המצות
שאין נביא רשאי לחדש ועל תרגום לא הק' מפני
שאינו חדוש כלל דק פירוש כמו פי' רש"י ושאר

הראשון סיפר בל' ארמי חלק על ר' יוחנן בירו'
מגילה פ"א ה"ט שדיבר בלל"ק. ובעמוד צ מותב
כי כבר בזמן בית ראשון שכח ההמון לה"ק
ודברו ארמית ומביא ראי' מירמי' (ז. כח) אכדה
האמונה ונכרתה מפיחם, ומפרש מר שהכוונה
על שכחת השפת.

במחכ"ת לא אמר כלום, כי איך אפשר שלא
ידעו בימי ירמי' יפת עברית והרי מפורש שם
(ה. טו) הנני מביא עליכם וכו' גוי לא תדע
לשוננו ולא תשמע מה ידבר וזה מוסב על מלך
בבל שדיבר ארמית, ועוד שם (י. יא) שהוצרך
לשלוח אל הנולדים בבבל הנוסח בארמית כדנה
תמרון להון וכו' (ומקשה למה זו ההתחלה ג"כ
בארמית) ובמלכים ב. יח (כורבא) אמרו השרים
לרבשקה דבר נא אל עבדיך ארמית כי שומעים
אנחנו ואל תדבר עמנו יהודית באוני העם וכו'
הרי שרק השרים ידעו ארמית אבל העם לא
הבין רק יהודית לה"ק.

אך אחרי גלות עשרת השבטים והכותים
התישבו בא"י למדו מהם מעט ארמית, ויותר
בגלות בבל כמ"ש בדניאל א. ד. ללמדם ספר
ולשון כשדים שהיא ארמית כמ"ש שם ב. ד.
ונחמי' התרעם על שכחת הלשון (יג. כד) ובניהם
וכו' ואינם מכירים לדבר יהודית, ועל כן יסר
עזרא לתרגם את התורה ארמית כמ"ש (נחמי'
ח. ה.) ויקראו בספר וכו' מפורש וזה תרגום
כמ"ש מגילה ג. ושכחם וחזרו ויסדרם ע"י
אונקלוס, ותורה ניתנה בימי עזרא בארמית
כמ"ש סנהדרין כא: ואמרו בב"ב ח. פסוק זה
(הישע ח. י.) גם כי יתנו וכו' בלשון ארמי נאמר
וכן בספרי ברכה, כשנלח הקב"ה ליתן תורה
לישראל נלח בד' לשונות ואתא מרכבות קודש
לשון ארמי.

ואמנם מ"ש בירו' מגילה פ"א ה"ט וב"ד
פל"זיב ר' יודן אמר מכאן לתרגום לא קאי
על התרגום הארמי אלא הפירוש בכלל שצריך
לתרגם התורה בלשון המובן ומוסב על מ"ש
למעלה יפת אלקים ויפת שהיו מדברים ד"ת
בלשוננו של יפת, והיו קוראים בתורה ומתרגמים
כמ"ש מתני' מגילה כג: ולא יקראו למתורגמן
וכו' וכל זמן בית שני היו מדברים ארמית כמ"ש
שקלים פ"ה מ"ג וארמית כתוב עליהם ועי' רע"ב

לועז, וכמ"ש מנחות מב. ריבא ארמאי שהכוונה כל גוי, ופסחים קיב: רב שהי' בא"י ולא בבבל צוה לבניו אל תשוב על מטת ארמית וכן חולין צו. א"ר יוחנן לטעמי' קפילא ארמאה והוא חי בא"י, ועי' לענין תפלה בלשון לע"ז בה"ס חו"מ ק"ב קצ"ג ותפארת ישראל סוטה פ"ז מ"א. ומ"ש ב"ת דרב דר' יוחנן נהלכו על לישונו של אדם הראשון, אתמחה מי יאמר שאדה"ר לא דיבר בלח"ק וזיל קרי כי רב לזאת יקרא אשה כי מאיש לוקחה זאת, חוה כי היא היתה אם כל חי, קין קניתי איש, וב"ר פס"ח ז' שמעת מימך אומר גיני גיניא וכו' מכאן שנברא העולם בלח"ק אך רב אומר שידע וסיפר גם בארמית, גם המחלוקת בידו' מגילה לא קאי על אדה"ר רק על דור הפלגה.

לתשומת לב רבננו וראשי הקהלות האורטודוקסיות

מאת מר ק. גליקמאן, שיקאגא.

והיה כי ישאלך בנך מחר לאמר, מה העדות והחוקים והמשפטים אשר צוה ה' אלקינו אתכם, ואמרת לפניך: — וכו' וצונו ה' לעשות את כל החוקים האלה ליראה את ה' אלקינו לטוב לנו כל הימים, לחיתנו בחיים הזה" (דברים, ואתחנן).

"לא בסבי טעמא, ולא בדרדקי עצה".

הדור הישן שלנו לא התעמק בחכמות, לא דרש טעמים ולא שאל שאלות; בעצת מזריו ומדריכיו הלך הוא בדרכי התורה והמסורה, כי האמין בה' ויצונו ה' לעשות את כל החוקים האלה ליראה את ה' אלקינו, וזאת די היה בעדו שלא לסור אף כחוט השערה מכל מצות ה', ובמילא נתקיים בנו: — "לחיתנו כיום הזה" בתור העם הנבחר. לא כן, לראבון לבנו, הדור החדש, אלו הדרדקים; עצה פשוטה לכבד מורשת אבותינו וללכת בדרכיהם אינם מקבלים; היום המחר, "כי ישאלך בנך" כבר עבר זמנו; המה התחילו להתחכם, לדרוש במופלא ולחקור במכוסה מהם, או פשוט ניתא' להם בהפקר, שישראל ואוריינתא' חד הוא אינם רוצים להבין, בקדושת התורה המה

מפרשים ומ"ש דרש"י קדושין דשבתא וכו' ק' דבמגילה אמרי' בן עד עזרא אבל לא מסיני.

וב"ס קשה על רא"ש שכ' שלשון ארמי מאוס וכ"כ בזהר לך פא. דמלאכי השרת יודעים ארמית אלא שמאוס בעיניהם וכד"מ או"ח ק"א סק"ב ציין עליו וב"כ מג"א סק"ז, מה נשתנה לדע' לשון ארמית מכל הלשונות ויציבא בארעא, כי אדרבה היא משובחת ולח יתר שאת ועלתה על כל הלשונות וכמ"ש רא"ש עצמו מגילה פ"ג ב' ל' דתרגום נתקן בלח"ק ובת' רמ"א סב"א מביא מבזריו שלש לשונות מתרומות הארמית והעברית והעברית וב"כ רמ"א אה"ע קכ"ו ס"א לשון משובח הוא.

ואין לתרין שבוזנתם על לשון עלנים שבארמית וכמ"ש ב"כ פג. בא"י לשון סורסי למה ובבבל לשון ארמי למה וכמ"ש תוס' שם ולכן אין נזקקים וכמ"ש רמב"ם פ"ב מק"ש ה"י הקורא מכל לשון צריך להזהר מדבריו שבוש שבאותה הלשון (וחדוש שהרמב"ם השמיט מתני' סוטה לב. דתפלה בכל לשון). אך ז"א דבשבת יב. תפלת החמנא ידברניך לילתם וסוטה לג. בת קול נצחו טלייא וכו' היו בלשון צחה ומ"מ מקשה הא אין מלאכי השרת נזקקים לארמית, וכמו כן קשה מ"ש מאורי שבת הטעם שאין מה"ש נזקקים מתוך שאין הלשון שנורה בפי הבריות א"י לבוין, דהא אדרבה הכל דברו ארמית וכמ"ש למעלה וב"כ ברכות נ: כד"ה ועונים שתקנו קדוש כל ארמי שהיו הכל מבינים וזה הי' לשונם וב"כ ח' ר"ג סנהדרין כא: ד"ה חזרה שלפי שהי' לשון ארמי להם יותר מבואר נתן להם עזרא התורה בארמית.

ואין להקשות להאומרים שאין המלאכים יודעים ארמית הא בדניאל כתב המלאך מנא מנא תקל ופרסין וע"ז נקרא בעזרא ד. ז. כתב הנשתון כמ"ש סנהדרין כב. ורש"י, כ' בסוטה לג. ותוס' שבת יב. אמרי' שהמלאך גבריאל יודע ארמית ורס"ג פ' בדניאל ה. ה. אצבען די יד אנש זה גבריאל שנקרא איש שנאמר והאיש גבריאל.

ודעת הרי"ף ברכות רפ"ב ור' יונה דלאו דוקא ארמית וה"ה לכל לשון אין נזקקים רק ללח"ק, וי"ל ארמית הוא בנוי כולל לכל לשון

ותפתיע אותם באופן חזק, תוכל להיות, בתור התחלה, בהראיתכם להם באופן ממש שהמדע העולמית, בכל נצחונותיה בחשנים שאנו חיים בהם, עוד לא הגיעה גם עד לקרסלי ידיעת ועמקות תורתנו הקדושה, שנאמרה ברוח הקודש, ולמשל קחו דיני הכשרות שלנו, ישארת המה רומסים ברגליהם ועליהם מלעיגים המה בקלית ראש מתועבת...

זבוב כי יפול במדקם, מאכל יבש כי יפול על הארץ, תעוב ומאוס הוא להם, ולא יאכלו אותו מספק סכנה, שמא חידקים (דושערמס) באו ע"י זה במדק או נתרבקו בהמאכל, ומה נקל להראות להם שבמאכלות אסורות לא כפס סכנה נמצא, אך סכנה נמורה! ועל זאת מעידים בפה מלא גדולי המדע האחרונים (אשר בהם הצעירים יתימרו) כפי שנביא במאמרנו להלן. מזמן מתן תורתנו זה כבר שלשת אלפים שני מאות וארבעים שנה עברו. בימים הרחוקים ההם העולם היה עוד במצב חצי פראי, התרבות בינקותה, המדעים עוד לא התפתחו וגם עמנו היה אז רק עבר המשותף זה עתה. מי ידע אז מחידקים (פאקטוריון, באציעלען) טובים או רעים בעד גוף האדם? את המסקפת (מיקרוסקופ קאפ) עוד לא המציאו ונסיונות עם ארנבות וחזירי הים, להזין אותם במאכלים שונים ולראות איך המה פועלים עליהם, כדי ללמוד מזה מה שטוב בעד הזנת האדם, לא עשו, מאומה לא ידעו אז מהחומר האורגני או בלתי אורגני (עוד לא נתברר) שמצאו זה אך עתה וכנו אותו בשם "וויטאמינס" הנחוץ לכלכלת האדם, ושפססנפקו במזון שהחומר הזה חסר בו, גופו לא יתפתח כראוי, או גם יחלה, ופעת הרחוקה הזאת נתנה לנו תורתנו הקדושה, והיא, בלי חקירות ורדישות שיקרמו לה, פרשה לנו מה שיותר לנו לאכול ומה שאסור, ופלאי פלאים, שרק בימים האחרונים, אחרי עשרות ומאות שנות חקירה ודרישה וזעת אפיים, באי חכמי המדע להכיר לסוף עמקת הדברים האלו ואמיתותם האם לא די אפילו רק בזאת לחוד להראות חסרי הפינה מאחורי גדולת וקדושת המסורה שלנו? בימי הביניים, ימי החושך, אשר בהם הוכי ישראל מכל צד ונסגרו בהנהגתא העדה, ושם

מזלזלים ואת נצחיותה המה מבטלים; הרעה הנכונה והמופקרת נתפשטה ביניהם שתורתנו, כביכול, נתישנה; הנחת תפילין, שמירת השבת, דיני טהרת המישפחה וטהרת השולחן (כשרות) וכל יתר מצותנו, היו, לפי דעתם הפעוטה, רק לצורך הזמן, ונחוצים היו רק בעת אשר העולם היה עוד גם ובלתי מלומד, אך עתה, כשמלאה כל הארץ דעה (!?) אין כל צורך בזה. האדם יכול להיות לאומי בלי להיות דתי, ואם ישאלים המה היום, שאלתם היא לא תמימה, אך לעגית... מאסו תורת ה' צבאות ואת אמרות קדוש ישראל נאצו.

היהדות נופלת בשיפוע ההר והתהום, ר"ל, מתקרבת; הסכנה גדולה ועזרה מהירה וזריזה נחוצה כדי לעמוד בפרץ ולעצור בעד מנפת ההתפוללות המתפשטת.

ולזאת, אליכם אישים המורמים מעם, רבננו וראשי העדה בכל מושבותיכם, נקרא! החובה הקדושה מוטלת עליכם, אתם מנהיגי הדור, ללמד לתועים בינה לדעת, הבין, לבבד ולהקויר, את עמקי תורתנו הקדושה, כי יותר ממה שכתוב בה, יש בה, ולהראות להם באופן בולט ומוכיח שבנפשם הוא.

אם קטנה אמונתם בשכר ועונש בעולם הבא, הראו להם הסכנה הצפויה לנפשם מביטול התורה, גם להכלל, וגם להפרט, בעולם הזה, אם מקילים המה בתקומת נפשם; יחוסו נא על גופם! אם תראו להם שכל השכלתם המדומה כאין היא נגד רוממות תורתנו, ושרפאות היא לשריהם ושיקויו לעצמותיהם, שאורך ימים בימינה ובשמאלה כבוד, אז יתיחסו אליה ביותר כבוד ראש ואופן חיובי, ומתוך "לא לשמה" יבואי "לשמה", כי בזאת תפתחו עיניהם לראות, שכל מלה ומלה בתורתנו לא תסלה בזה ובפן, ושהמכתב מכתב אלקים הוא, שלא רק עון פלילי, אך גם חרפה נוראה היא להתיחס אליה בקלות ראש. אז יבינו שבלבתם בדרכם הרעה הזאת מביאים המה על עצמם ועל זרעם קיצור ימים, ר"ל, חזון ממה שיביאו יום והמה ברובם של אומות העולם יטבעו.

הראיה היותר מוכיחה למחם קטן האמנה, ואשר תתקבל לאלתר בלכם המטיבטם, ותרגיש

זהו בנוגע לבדיקה, ומה גדול הוא ההבדל בין אופן השחיטה כפי שנצטוונו ובין הריגתם של הגוים: — החלף של השו"ב דרוש להיות חד וחלק: — השחיטה, הגרמה, עקירה, דריסה וחלודה, אוסרים השחיטה; ולזאת הבהמה אינה מרגשת בעת השחיטה שום כאב, ובה ברגע הדם בסיבובו יוצא מהמה בלי לשוב חזרה והרגשת הבהמה פוסקת לגמרי, אך הלב עוד דופק ומגרש את כל הדם מן הגוף, והבשר, נקי מהדם, נשאר כאותו המצב ממש כמו שהיה בחייו הבהמה ואם הבהמה נמצאת כשרה, הבשר טוב לאכילה.

המה מכים את הבהמה בפטיש על הראש, לפעמים ההכאה אינה עולה יפה והבהמה האומללה נופלת על ברכיה בנהימה איומה מכאוב, והוא מכה עוד, וחוזר מצער הבעל חי, הוא מוסיף בזאת ארס על ארס בהבשר, וגם אם ההכאה עלתה יפה בפעם הראשון, הבהמה נופלת בהרעדה נוראה, כלה מוקשה, בעינים מבצבצות מחוריהם, העורקים והשרירים נודעזעים, ועד לאיזו מדה עושה אופן ההריגה הזה שמות בכל הגוף מראה איכות ומראה מעט הדם שיוצא בעת פתחו הצואר: — מעט בכמות, שחור ועב. בשחיטת השו"ב שלנו הדם יוצא בכמות גדולה, קלוש ואדום, זאת אומרת במצבו ומראהו הטבעי.

מנוחך הדבר, שגוי מנומס לא יאכל בשר בהמה שנהרגה עפ"י סיבה, ובה בעת אוכל הוא מהריגת הטבח או מציד ע"י דובה, אם כי הרי זה כהרי זה, ושום חילוק אין.

יפה הוא המקום להביא דעת הפרופיסור, דר. מאכט, מהיוניווערסיטי של האפסקינס בבלטיר מור, מ. ד., שנדפסה בקונטרס מיוחד בהשפה הפרטית: — החקירה ודרישה שלו נעשתה על ידו בעזרת שני עוזריו, פרופיסורים נוצרים, ומטרתם היתה למצוא בדיוק כמות הארס (טאקסין) שנמצא בבשר בעל חי (בהמה חיה ועוף) בכל אופן מיתתה לחור, המה השתמשו בבשר בעלי חיים שונים שנשחטו עפ"י הדין היהודי, שנהרגו ע"י הכאה על הראש, ע"י חניקה בנו וע"י הריגה בזרם חשמלי, נסיונותיהם היו באופן כימי ובאופן מעבדי (לעבאראטאריעל), המסקנא היתה ברורה ומוכיחה, שכמות הארס

גרו אחינו בלחץ, דחקות וחלאה ופסביבה אי הנינית, ואז, בעת מנפת, ר"ל; מתו הגוים כזוכים, בעת אשר ערך התמותה בין היהודים היה רק קטן, ולזאת העלילו הגוים עליהם שהמה מטילים ארס בפארותיהם, בלי להבין שטהרת השולחן היהודי מגין עליהם, ביצרו בגופם התנגדות חזקה להחולי הרע.

בהשנים האחרונות, ובפרט בהערים, החלו גם הגוים להזהר מעט במאכלם, כי "אנשי המדע" שלהם מצאו לסוף את הסכנה הגדולה האורבת להאיכל מכל הפא, והממשלה לקחה את שמירת הבריאות בידה, אך המנעת היא למטרתה ע"י "ההשגחה" שלה? על זאת ניכל לענות בפה מלא: — לא ולא!

הזר, למשל, שבשר החזיר והסוס קשה להתעכל, מחוסר וויטאמינס, ועל כל זאת, עוד מחזיק לפעמים חידק מסוכן הנקרא "טריכינאע" האסרו המה אכילת בעלי החיים האלו? לא! כי איך יכולים המה לאסרו, והוא החזיר לברכה גדולה להאיכר, כי מוליד הוא שנים עשר בכרם אחר, ומספיק בשר ושומן במשך כל השנה די והותר למכור גם לחזין, ובכן הסתפקו רק בבדיקת הבשר בנוגע ל"טריכינאע", ואם לא מצאו בו את החידק הזה, מרשים המה לאכלו. למרות מה שבסכנה נשאר הוא תמיד..

מידים המה שאם פצע וחבורה נמצאת בחלק מן החי, או חולה הוא באיזה אבר, חידקים מסוכנים פרים ורבים שם, והחידקים האלו מטולטלים ע"י סיבוב הדם בכל הגוף כלו. ובפרט שכיחה המראה הזאת בריאת הבהמה, האוסרים המה את הבהמה אם מוצאים המה את הריאה לוקה? לא ולא! המה מסתפקים בהרחקת החלק הנפגע בדרך ישר מהמחלה, והשאר מתירים לאכול, מאשר שאם ישליכו את כל הבהמה לכלבים, הכבים הן לא ישלמו בעדה והפסד מרובה יש בזה.

התורה שלנו חסה על נפשים וגופם של ישראל יותר משעל ממונם, כי כל אשר לו יתן האדם בעד נפשו, ואסרה הכל במקום שיש סכנה, ובשר טרפה ונבלה הוא בכל אופן יותר מסוכן ממרק שנפל זבוב לתוכו, במה שאנשים רגילים להזהר.

בין היהודים בהשנים האחרונות, דרש הנאום לדרוש ולחקור אודות הגורמים להחופעה הזאת, זה היה בחודש מארטש, 1932. והא' לנו פרק בסטטיסטיקה; מספרים לא יכזבו.

החכם הירוע, דר. גאסמער, התעסק עם השאלה בנוגע להאחוזים ממאה בחולי השחפת בין היהודים והגוים, בלונדון, זה כשלושים שנה קודם, ובא' לירי מסקנא, שהמחלה הזאת בין היהודים היתה רק החצי בערכה להגוים, הוא יחס זאת להעובדה שהיהודים אוכלים רק בשר כשר (זה היה בשנת 1902).

בשנת 1897 מנה הועד היהודי (באָרד אָף גוארדיענס) בלונדון ועדה מיוחדת לחקור ולדרוש אודות מצב הבריאות של היהודים, ביחוד בנוגע למחלת השחפת, בין אלו שדרים בהחיצות הצרים באי נקיות וחסרון אור ואוויר נקי, היעדר הזאת, אחרי חקירה ודרישה יסודית, מצאה להשתוממותה, שלמרות תנאי החיים הא' נאותים אי סניטרים ואי הניגים, קרבנות למחלת השחפת ביניהם המה פחות יותר מחצי ממה שהמה אצל הגוים, וגם היא ביארה זאת כנ"ל.

החוקר הירוע והמפורסם, דר. לומברוזו, באי' טאליע, מצא, שבחעיר ווערמאן מספר החולים במחלת השחפת בין היהודים הוא קטן מאד לפי הערך שהוא בין הגוים.

להמסקנא הזאת בא' גם החוקר, דר. גלאטער, בנוגע להיהודים באונגארן.

חוקרים אחרים מצאו זאת נכונה גם בנוגע להיהודים בטונים, אפריקה, ובאוסטראליע זה כשלושים שנה עברו מאז אשר דר. הרוסי, שטישעפאטיעו, חקר ודרש בהשאלה בנוגע לאנשי הצבא היהודים בהצבא הרוסי, ומצא שהיהודים נגועים במחלת השחפת במדה יותר קטנה מאנשי הצבא הגוים.

וגם פה באמריקה חקרו ודרשו בהשאלה הזאת בעתים שונות, וכל המסקנות כלם מתאימות כאחד, שהיהודים סובלים מהמחלה הנזכרת במדה יותר קטנה מאשר שסובלים ממנה הגוים, צריך להדגיש, שכל אלו החקירות ודרישות נעשו עשרים וחמשה או שלשים שנה קודם, בעת שרוב היהודים נזהרים היו בכשרות.

(טאָקסיטי) בבשר שנשחט עפ"י דיננו הוא מעט מזער, בעת אשר הבשר והדם מבעל חי שנהרג באיזה אופן מהאופנים הנזכרים לעיל מחזיקים ארסיות בכמות גדולה.

גם הוא, הפרופיסור הנ"ל, מצא שתערובות בשר בחלב לא טוב בעד קבת האדם, כי הרכבתם החימית של שני החומרים האלו עלולה להביא בה אי סדר, ובפרט כי ידוע הוא, שמאכלי חלב מתעכלים בקבה במשך שעה אחת, בעת אשר מאכלי בשר מתעכלים רק במשך כשש שעות. מהאמור לעיל רואים אנחנו בבירור, שרק הבשר שנשחט ונבדק עפ"י דין תורתנו נשאר במצבו הטבעי כמו שהיה בחיים, כי שום שינויים לא נתהוו בו לקלקל, והבדיקה המושלמה שלנו מגנת מחידקים רעים ומשחיתים.

התורה אסרה לנו כל דם, ומי איננו יודע שהדם הוא הנושא של כל החידקים הנמצאים בהגוף, ולזאת הוא נוח להתקלקל ולהתקרב במהירות יותר גדולה, כדי לנקות הבשר הכשר מכל שמץ דם עליו, נצטוונו על השראת הבשר ומליחתו.

עוד נצטוונו על ניקור הבשר וגידים; מי לא יורה שהחלקים האלו אינם ראויים למאכל אדם? אנשי המדע גלו להעולם דבר חדש, והוא: — העובדה שבין הדגים בעלי סנפיר וקשקשת אינם נמצאים שום דגים ארסיים, ושבדיקה וזהירות גדולה נצרכת בנוגע לאלו הדגים אשר לוא גם אחד מהסימנים האלו חסרים להם, וראו הפלא שתורתנו הקדושה כבר התרתה בנו על זאת זה יותר משלשת אלפים שנה קודם שנפקחו עיני אלו החכמים.

חכמי אימות העולם, מה הם אימרים? הלורד מאיניהעם, וי"ר של הקולג' לניתוח הרפואה אשר שם המלך עלי, בלונדון, בר סמכה מדיציני נבון ומפורסם, בנאומו לפני ההסתדרות היהודית להגנה על הבריאות, אישר והבטיח, שהיהודים הזהירים בבשרות אינם נזופלים בה מהרה כקרבנות לחלאים, כהשאר; הוא הוסיף, שבתור ניצרי, מסופק הוא מאד אם שינוי בהרגלי היהודים בנוגע למוסרם ושולחנם יהיה לטובתם, בהדגישו את העובדה, שמחלת השחפת (טובערקולאזיס) וחולי השניים נתרבו

והא' לנו עדות מזמן היותר קרוב:

הקדושה בעד חיווק הדת והמסורה, ובלכתכם מחיל אל חיל, תבארו להם אח"כ גודל ענין שמירת השבת, וכל שאר המצות, באופן מקובל על השכל ומנקודת הראות הנ"ל. ובזאת תלמדו אותם לחבב ולהוקיר את המצות המעשיות, ולקיים את תורתנו המסלאה בפז.

ובדברכם עמם אידות גודל ענין הכשרות והנחיצות להזהר בה, עליכם לבאר להם גודל נחיצות הזהירות להשמר מזונת, הנוער אוהב לאכול תוצאות בשר בחנותי הדעליקאטסעס, עליכם להזהיר אותם שלא יסתפקו בראותם המלה "בשר" על הלון החנות, או על הפתקא התלוי על הסחורה: — הרבה בתי תעשיה ישנם בארצנו השואפים לעשות עושר על חשבון הכשרות ומוכרים טו"נ בהשתמשם בהמלה "בשר" להונות את אחינו גם היותר חרדים, ומה נקל להונות את אלו הצאן. וערב רב הלוקחים להם אצטלה שאינה הולמתם מכנים א"ע "רבנים", ועוזרים על ידיהם להכשיל ולטמא את ממשות וגופי אהב"י בהטו"נ. כשנתיסדה אגודת הרבנים וגלו על החנפים, יסדו אלו האחרונים איזה "כנסת הרבנים" להמטרה היחידה להרוס את התקנות של האגודה הקדושה ולצוד דגים במים עכורים... עליכם מנחיגנו ועמודי הדת שלנו, החובה מוטלת לטמא את שולחן אחינו מזונת. בארו להם את הנחיצות לתהות על קנקן כל בית תעשיה קודם שמכניסים המה את תוצאותיהם לביתם ולפיהם, הן אם נחוצה להם ידיעה אודות הבטוחות של איש שנחוי לתת לו סחורה בהקפה, הלא מוצאים המה דרך להודע ממעמדו, ועוד יותר נקל לדעת ולהכיר את אלו המוחזקים בכשרות, ובפרט שכבוד תורתו הוא על המקום ומוכן תמיד לעזור להם בזאת. הענין מאד נכבד הוא מלהתיחס אליו בקלות ראש. וכעשותכם זאת, תרימו את קרן התורה וכבוד הרבנות אשר, נודה ולא נבוש, נפל ג"כ בהשנים האחרונות, ביחד עם הקטנת האמונה בכלל.

בישיבה או שבע שנים קודם נתפרסמה ע"י הדר. טהאמאס, בלונדון, העובדה, שהוא ברק 10,000 חולאים במחלת השחפת; וגם הוא בא בחשבון ומצא שהאחוזים ממנה בחולי היהודים קטן הוא במדה גדולה מאד מערך החולים מבין הגוים, לפי ערך מספרם של אלו ואלו. הדר. הוז, נוצרי מלדה ובטן, אמר בפירושו, שהסיבה הנכונה להחלפתה הזאת היא שהיהודים נוהרים בכשרות שולחנם, ובטחורת המשפחה, ממעטים בשיכרות, ומשגיחים ביותר על ילדיהם, ועם זאת מסבמים רובם של החוקרים.

בארבעה או חמישה שנים קודם נתפרסמה בהעתק המקומי "קוריער" כטיסטיקה אודות ערך התמותה בהחלקים השונים בהעיר שיקגו, והתוצאה הראתה, שערך התמותה לפי האחוזים ממנה של מספר התושבים בשכונת הכושים (ניענערס) הוא היותר גדול מכלם, ובזאת אין כל פלא, כי אִמנם השחורים גרים במצב אי חיוני מאד, אך על דא' וראי נתפלא, שערך התמותה היותר קטן נמצא לא בשכונת מעלה העיר, אשר שם מקום נות העשירים, ואשר אצלם גם האויר צח ונקי, גם הנקיון שורר, ולהם עזרה מדיצינית היותר מעולה, אך בהרובע הנקרא "לאונדרייל" כלומר, בהשכונה ששם גרים היהודים אשר רובם ככלם נוהרים בכשרות, למרות מה שעל נקיון אינם המה מקפידים כה. האם לא די בזאת להראות בעליל את הגנת הכשרות על גופנו?

רבנו ומנחיגנו, ראיות מובהקות הבאנו לכם בזה, שטו"נ לא רק מטמאות את הנשמות (מי דואג להם בשעת חירום זו?), אך גם הורסים בריאות הגוף, ושהכרת הנזכר בתורה, ר"ל, כבר הואים אנו בעין, עושה את מלאכתו לענוש את קלי הדעת, היש לכם כלי זיין יותר חזק במלחמתכם נגד מהרסי הדת?

בהכלי זיין הזה תשיעו באופן חזק ומתקיים על הנוער שלנו, ואין כל ספק בידנו שלא ירבו הימים והנוער הזה יעמיד לימינכם וימשוך אחריו גם את אבותיו לעזור לכם במלחמתכם

בעולם הרבנות ויהדות

ישיבת ניו הייווען בקלייבולאנד

לרגלי הסכסוכים שנתרבו בישיבת ניו הייווען בקלייבולאנד, נתנה אנודת הרבנים כח ורשות לנשיא האנודה הנאון הגדול הרב ר"א סילבער, האב"ד בסינסינטי, לבוא שמה ולפשר כל עניני הישיבה,

וזתו לשון הפס"ד:

בהורמא דקוב"ה אחר אשר נקראתי ובאתי עירה קליבלנד בתור ראש אנוד"ר בהסכמת הנהלת אנוד"ר והרמ"ם לחקור ולדרוש אף לתוך ולסדר עניני הישיבה דקליבלנד הנקראת ישיבת ניו הייווען שבקליבלנד ילהרים קדנה בכבוד ואחר אשר נתיעצתי ושמעתי דעת הרבנים פה ושמעתי כל הטו"ת מהרמ"ם הרה"ג ומבני הישיבה כלם אשר מצאתי בהם תלמידים מצוינים אחר אשר עמדתי על כרורם של דברים גם לקחתי עצה מפי יתר הרבנים העומדים בראש אנוד"ר ובראש בתי אולפנא מצאתי אשר למען טובת הישיבה ותעודתנו תהי' הישיבה מסודרת בהנהלתה עפ"י האופנים המבוארם הלאה:

א. כל רבני המשרד יהיו חברים בדירעקטארום והם ישתדלו לפשר כל סכסוך אם יכיל בישיבה, ועד המועצה יתיסד מחמשה רבנים מובהקים, שנים מחברי משרד רבני קליבלנד, אחד מועד רבני אחיא, ושנים מועד הנהלת אנוד"ר, ועפ"י הועד המועצה אשר יתאסף ויהי' במו"מ תמיד עם מנהלי הישיבה הרמ"ם והבע"ב פנימה על פיהם יהיו נחתכים כל עניני הישיבה המסובכים בין הנוגע לדת ובין הנוגע לחומר הישיבה ושפ"י ועד המועצה עם הרמ"ם יוחלט הכל.

ב. ועד מצומצם של ג' רבנים אחר אשר יובחר מועד המועצה ושנים מאנוד"ר יתפשר ויתוכו כל סכסוך אשר יפול בהנהלת הישיבה ורק אם יראו בזה מקום לדון תורה וא"א יהי' לפשר או יביא הועד הדבר לידי ד"ת כדת.

ג. הנהלת הישיבה פנימה תהי' מתנהלת ע"י ג' חברי הנהלת שהם יקראו רמי הישיבה, ה"ת: הרבנים הנאונים מהר"ש קרמר, מהר"י הלוי רודמן ומהר"י הלוי לבנברג שליט"א כלם

יחד יתיעצו בכל דבר.

ד. לכל אחד מנ"ל המנהלים תהי' עבודת מסוימת לפי כחו וכבודו אשר שמו יקרא עליה ואשר תעשה בהסכמת והוראת כל המנהלים.

הרה"ג ר"ש קרמר נ"י יהי' ראש הנהלה, הוא אשר יקרא האספות של הרמ"ם והמנהלים, עמו לפקח לחזק ולראות להוציא מכח אל הפועל כל ההחלטות שתתקבלו להפיח רוח חיים בהן ובה אשר יוצא יובא אליו תחילה להכין ההצעה ולתקנה וכ"ד השייך להנהלה יהי' הוא הראש. הרה"ג מהר"י רודמן יהי' ראש הרמ"ם בלעדיו לא יתקבל כל תלמיד לישיבה הוא יבחין כל תלמיד חדש תחלה והוא יבחין התלמידים בכל עת ימצא לנהיין בהסכמת חבריו הרמ"ם הוא יסדר ויציע אופני ותכני התלמידים ויפקח שתרום קרן התורה כפלפולא דא"י וכדבוק החברים והוא יקבע מי יבא אל הקדש לתלמיד הוראה מי המצוין והוא יציע כל הנוגע לתלמיד לפני ועד הרמ"ם.

הרה"ג מהר"י לבנברג יהי' המנהל הרוחני בישיבה זאת אומרת, עליו להשפיע על התלמידים כלם שיתמידו בלמוד התורה ובלמוד המוסר וידריכם ביראת ד' ובמדות ת"ח עליו לקבע זמן קבוע לכל דבר ועליו לדבר וטיל ולהתאהב על התלמידים שישמעו לו ולרבותיהם לחנכם לאהבת ישראל ולאהבת התורה עם יחידים או עם ועדים כאשר ימצא נהיין בהסכמת יתר המנהלים.

ותקוטנו כי אהבה תשודר בין הרמ"ם והתלמידים זה עם זה בעזה"י.

ה. אין רשות לגרש תלמיד בלתי הסכמת כל הרמ"ם יחד או עפ"י רוב הועד המועצה ורוב הרמ"ם יחד.

ו. הלשכה תתנהל ע"י כל המנהלים יחד עם המנהלים מהבע"ב אשר יסודר מעתה.

ז. לפני כל מנהל פתוחים יהיו ספרי החשבון בכ"ע בדבר שכירות וקצב ע"י ועד המועצה. אליעזר סילבער, נשיא אנודת הרבנים דארצות הברית וקנדה, ורב אב"ד לאנוד"ק בסינסינטי, אחיו.

ישמה מו"צ, בנו של הרב הגאון המפורסם מהרי"י הלוי ז"ל מו"צ בורשה.

העיר בופלא יש לה אגודת הקהלות מכל בתי כנסיות בעיר, בתקנתו שהמה יכירו גורל ערכו וחשיבותו של מורם ורבים ויהיוקו אותו בכבוד, שם נמצא ג"כ רב גדול וחשוב הרב ר' חיים דאווידאוויטש, במה המה ביחד ינהלו העיר בשלום ושלום הראוי לת"ת המרבים שלום בעולם.

הרב הגאון המפורסם מו"ה שלמה אהרן קאזארנאווסקי, נתחדש לו כתב רבנותו בבהכ"נ תפארת ישראל, און בענסענהוירסט, בטוחים אנו כי המה יודעים להוקיר את ערך רוב גדולתו של מורם ורבים, ויהיוקו אותו בכבוד.

כל הנעשה בבית חרושת של
יוראפשע סטירדזשען
ווארשט פקטארי

מיני הבשר וקניקנים וכרכסאות המה נעשים בדקדוק רב בעניני הכשרות מהחל עד כלה, ומהודרים בטעם ויופי, בעלי בית חרושת המה אנשי שם, מפורסמים ונודעים לתהלה, מופלגי תורה ויראי ד', ר' שמואל דאווידאוויטש ר' ישראל פונצער, ור' אלי' הילל, המה בעצמם מוחזקים ונאמנים בכשרותם, ליתר שאת עומד אצלם המשגיח המפורסם בעולם הכשרות לאיש מיוחד במינו במקצוע וזו, בהשגחתו וישרתו הנעלה הר' דן תומרקין, ובכשר הרב הגאון המפורסם במעלות ומדות תרומיות מוה"ר ישעי' קארלינסקי שליט"א וזה מספיק ומשביע רצון אלה המהדרים לכשרות מדויקת ומצוינת.

European Kosher Provision Mfg. Co.
125-128 Attorney St. New York City

את זה תאכל מכל אשר במים

ברשימה מאגוז"ר על הדגים המהורים (הפרדס חלק ו' תורת א' עמוד 15-16-17) נרשם שם שני מיני דגים בשם סטירדזשען ובשם לווי שלחם, והרבה שואלים ע"ז, כי עד עתה חשבו העולם כי מין דג סטירדזשען הוא דג טמא, הנני עוד הפעם להודיע כי בקרתי בשיקאנא מקום הנמצאים ישמה כל מיני דגים חיים, ושם נמצאו גם שני מיני דגים אלו בשם סטירדזשען ובשם לווי שלחם כמו שנרשמו ברשימה של אגוז"ר, ובעצמי ראיתי שיש להם סנפיר וקשקשת, והרב דגים סטירדזשען הנמכרים בשוק הם דג הנקרא STURGEON ובשם לווי ACIPENSER SP. וראיתי ג"כ

זה דג אצל סיחרי דגים ספה שיקאנא, ורואים ג"כ כי יש להם סנפיר וקשקשת, ונתברר הדבר כי אין בנמצא דגים סטירדזשען זולת מינים אלו הנרשמים ברשימה של אגוז"ר, ותמונה מדג זה תמצא בחלק המודעות, והרי זה דג טהור ומותר לאוכלו.

ומין השני של דג סטירדזשען הנקרא STURGEON

ובשם לווי
SHOVEL-NOSED SCAPHIRHYNCHUS
PLATORYNCHUS

ג"כ דג טהור ואדפים תמונתו בחוברת הבא, גם מין דג הנקרא "איל" שנרשם ברשימה של אגוז"ר מדגים טהורים ראוי לעודד, כי מפני שיש עוד מין דג איל שיש לו שם לווי LEPLOCEPHOLUS CONGER

שהוא דג טמא לכן מוטב שלא להשתמש כלל בדגים הנקראים "איל" כדי שלא יבאו לידי טעות ולידי מבטל. בן להדגיש ע"ד החברל בין דג הנקרא "קאד" שהוא טהור ובין דג הנקרא "קעט" שהוא טמא, שלא יבאו להחליף במבטא.

הרב הגאון המפורסם מו"ה יהושע הלוי זאמד בראווסקי, שהיה רב בסידאקוץ, נתקבל לרב לאגודת הקהלות בעיר בופלא, נ. י. הרב ר"י זאמבראווסקי גדול בתורה ונאום חשוב, עוד בורשה, פולין נתפרסם שמו, והיה

סאנשיין בשר קרעקערס

"סאנשיין בשר קרעקערס" הכל בשר בתכלית הכשרות, ומהודר בטעם ויופי, משנית תמיד נמצא שמת, ובהכשרו של הגאון הישיש הרב רמ"ז מרגליות שלים"א.

כל יהודי אמריקה, יודעים את טיב טעמו וכשרותו של מיני מאפה מהפירמא "סאנשיין בשר קרעקערס", המהודר בתכלית הכשרות.

בזמן האחרון נתפרסמו בתי מאפה שונים, אופים מיני מזונות של קרעקערס, אבל אין אנו יודעים מצב כשרותם, כי לרוב בתי מאפה נותנים שומנם של איסור במיני מאפה אלה, לא כן! מיני מאפה אשר נאפה בהפירמא של

בית מטבחים של

גוגנהיים פראדערס

46 מע, און פעקערס עוו. שם בבית מטבחים זו עומדים שובי"ם מפורסמים באומנותם, הן בבדיקת הסכינים, ובבדיקת פנים וחץ, אומנים מומחים מופלגי תורה ויראי ר', שם נעשה הדחת הבשר בתוך ג' ימים כדון וכדת, הכל נעשה בהשגחה יתירה ומעולה, בית מטבחים זה עומד ברשותם של הרבנים הגאונים המפורסמים הרב ר' אפרים עפשטיין, והרב ר' אלעזר ראובן מושקין, הטה באו שם כפעם בפעם לסדר תחלכות הכשרות בשחיטה ובדיקה באופן היותר נעלה.

GUGGENHEIM BROS.

46th and Packers Ave.

Chicago, Ill.

די קליוולאנד חיבתו כשר סאסעדזש מאנופעקטשורנינג קאמפאני

כל מיני בשר ונקניקים וברכשאות הנעשים בבית חדושת זה הוא בדקדוק רב בעיני הכשרות מהחל עד כלה בלי שום חשש ופקפוק.

בית חדושת זה, פנים חדשות בא לה, ונעשו כל התקנות הנחוצות לכשרות, ועומד בהכשר הרב הגאון המפורסם ר' יהודא העשיל הלוי לעווענטערנ שלים"א רב בקליוולאנד, ומלבד זה עומד שם משנית תמיד ירא ושלם, וזהו מספיק ומישיב רצון אלה המהדרים לכשרות מדויקת ומצוינות.

THE CLEVELAND HEBREW KOSHER SAUSAGE MFG. CO.

2702 E. 51 Street

Cleveland, Ohio

המצאה חדשה להסיר המכשלה

The SCHICK BLADELESS ELECTRIC SHAVER

כאשר רבים נכשלים בגלל חזקת הזקן בתער שעוברים על חמשה לאוין, מפאת שקשה להם גלוח הזקן במספרים, או השחתה כסם מפני הכאב משריפת הפנים, תקנה גדולה להנצל ממכשול, לעשות גלוח הזקן בתספורת חשמלית המכונה:

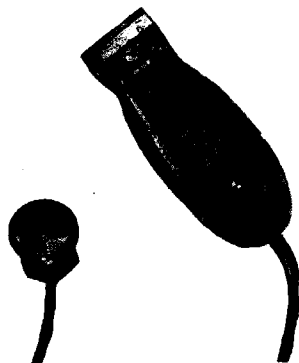
Schick's Electric Shaver

תספורת חשמלית זאת היא בעין מכונת מספרים המכונה קליפער, ועושה פעולת הגלוח כחרף עין בלי איבוד זמן, ואיננו מסרט הפנים שום פעם, ועוד מרפא אותו. הכתובת:

תספורת חשמלית זאת היתה מחירה 25 דולר וכעת הוזל

המחיר על 15 דולר.

SCHICK DRY SHAVER, Inc.
Stamford, Connecticut

צווייג'ס באנקט האלל און באלל רום

רוזוועלט ראד, ביי קעדזי עוועניו פארטיס, א. ו. מים מעסיגע פריזען.
אלעס וואָס דאָרט ווערט צוגעגרייט איז פראכטפולער האַלל, און באַלל רום מיט די לעצטע מאָדערנע איינריכטונג, און די בעס-טע פאָהאנדלונג פאר חתונות, באנקעטען, פארטיס, א. ו. מים מעסיגע פריזען.
זעליג ראזמארין, וואָס ער איז פאָוואוסט פאר די רבנים, פאר דעם בעסטען משניח
ZWEIG'S BANQUET AND BALLROOM, 3146 W. Roosevelt Road
Phone Van Buren 4747

את זה תאכל

כל הנעשה בבית החרושת של מאָרריסאן ענד שוף
כשר וואורשט פראדוקטען

מיני הכשר וקנינים וכרכשאות המה נעשים בדקדוק רב מהחל עד כלה בעיני הכשרות ומהודרים בטעם ויופי. הוא בית החרושת היחיד בניו-יורק לאנד סטייטס אשר יש לה חוקת כשרות ומפורסמת זה עשרים שנה. וכשר אפילו למחרת מן המחרת, ועומדת תחת השגחת המעולה של הרב הנאון אהרן דוד הכהן זעלדנער רב בעיר באסטאן רבתי.

Tel. Capitol

64-66

4713-4714

Fulton St.

לאזאר'ס

בשר סאסעדוש פעסטארי

את זה תאכל

משיקאנא

כל מיני בשר ונקניקים וכרכשאות חנעשים בבית
חרושת זה הוא ברקדוק רב בעניני הכשרות מהחל ע'
כלה בלי שום חשש ופסקוק.

בית חרושת זה עומד כחכשר הרבנים הגאונים המפורסמים שלים"א בשיקאנא, הרב ר' חיים
צבי רובינשטיין, והרב ר' יהורא האשעסמאן, ומלכר זה מר. לאזאר בעל בית חרושת, הוא
מפורסם לאיש נאמן ומוחזק בכשרות, וזהו מספיק ומשביע רצון אלה המהדרים לכשרות
מרוקת ומצוינות.

LAZAR'S KOSHER SAUSAGE FACTORY

3648 W. Roosevelt Road

Chicago, Illinois

די פעסטארי פיגלער און גליק אינא.

די איינציגע סמריקטלי כשר'ע פעסטארי אין שיקאנא וואס ווערט פאבריצירט

פון די בעסטע און רייניסטע

סופ-נאט, אייער לאקשען, מאקאראנען; קעיק, פארפעל און געפאקענע פארפעל
יעדער איינער אפילו מהדרין מן המהדרין קען בלי שום חשש ופקפוק דאס פאנצען.
אלעס ווערט געמאכט אין אונזער אייגענע פעסטארי מיט דעם גרעסטען הידור
הכשרות מהחל עד כלה. דער נאמען "פיגלער-גליק" זענען בערואוסט פאר נאמנים
ומוחזקים על הכשרות.

האלסייל און ריטייל

קאנטרי ארדערס פינקטליך אטענדעט

און אייר פסח ווערט געבאקען מאקאראנען און קייק, אויך ווערט געמאכט

פסח'דיגע לאקשען בתכלית הכשרות אפילו למנהדרין

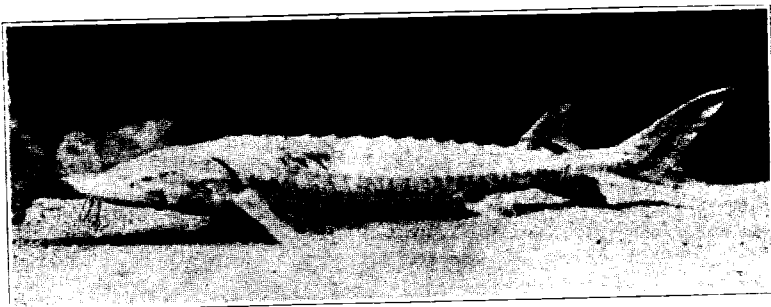
FIGLER AND GLICK, Inc.

1749-53 W. Roosevelt Rd.

Phone Canal 4742

Chicago, Ill.

כל אשר
לו סנפיד
וקשקשת
תאכלו

Sturgeon (Acipenser sp.)

דער סטורדיושען פיש געפינט זיך אין די רשימה פון אנדערע הרבנים (הפרדס חלק ז')
חוברת א' 17) פאר איין כשר'ן פיש וואס מען מעג איהם עסען.
דער סטורדיושען פיש איז זעהר געשמאק און גוט צו עסען, דעם סטורדיושען פיש קען
מען באקומען ביי דין.

JOHNSON SMOKED FISH CO.

401-405 N. Kingsbury St.

Telephone Superior 0590—0591

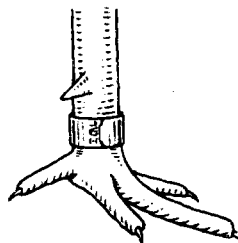
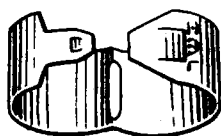
Chicago, Ill.

דארט קען מען באקומען אויך ווייטפיש, כעמאן.

די סטורדיושען פיש נאך זייער נאטור ווערט דאס געסמוקט באזונדער.

להבדיל בין כשר לטרפה

למנוע הפקרות במכירת עופות הכשרים, ורבים נכשלים בנבלות וטרפות וגם לידע
יום השחיטה, תקנה גדולה ונחוצה לכל הב מעורר לעשות תללות
מכסן כזה על הנלי עופות הכשרים, וגם לעשות בצבעים שונים,
צבע מיוחד לכל יום ויום, מסמן זה קלה ביותר לתלות, ואם
ידעה להבדילו מיד ושבח, וכבר הרבה
קהלות עושים כן, מסמנים אלו נעשו בבית
הרויט "ל ברוקס קאמפאני בנאדק,
נד", "שם עושים גם כן רשימת האיתות
על המסמנים, המחיר נמוך, גם עושים שם
מכסן כזה על הנלי

מכסן כזה על הנלי אותות וסימנים, (מענם ופלאמי
בעם) הצרכים לתלות על בשר וכבר
הכתובות:

E. J. BROOKS COMPANY

164-192 North 13th Street

Newark, N. J.

הזעתק וחוכנס לאגמורנו

www.hebrewbooks.org

ע"י חיים תשס"ב

פאר 50 יאהר אן אנגענעהמער דעווירט אין אידישע הייזער

— * * * —

פאר פיעלע יאהרען אן אידען זיינען זיך מדיה מיט זשאנקעט
עס איז נים נאר געזונט, נאר אויך ערפרישענד, אפעטיטנע און
א געשמאקע דעווירט. עס איז אזוי לייכט צו פערדייהען, אז עס
איז גוט צו פערפייסען נאך יעדען מילכיגען מאהלצייט.

מיטערס גיפען זשאנקעט צו די קינדער רעגולאר, וועלכע גלייכען
נים קיין פליינע מילך. קינדער זיינען זעהר צופרידען פון דעם
געשמאקען פלייוואַר און רייצענדען קאלאר פון זשאנקעט, און
גלייכען עס צו עסען אייניגע מאהל דורכ'ן טאג.

זשאנקעט קען ווערען געמאכט אין א מינוט — זעצט זיך אין 10
מינוטען אדער ווייניגער — קיינע אייער, קיינע קאכען נויטיג.
זשאנקעט ווערט געמאכט מיט ווארימע מילך.

**זשאנקעט איז כשר; עס קען ווערען גענוצט
אין אלע ארטאדאקסישע הייזער!**

דאס כשרות פון זשאנקעט איז שוין נתברר געוואָרען פון ראשונים
ואחרונים (הפרדס חלק ו' חוברת ו' 12-6) אז דאס איז כשר בלי שום
חשש ופקפוק.

מאכט זשאנקעט ענטווערער מיט פריי — טרייעל פעקעדזש פון
זשאנקעט פאודער וואס פערזיסט פריי — און קומט אין 6 געשמאקע פלייוואַרס זשאנקעט פאודער און א שעהנעם
אדער מיט זשאנקעט מעפלעטס, דעסיפייבוק, שרייבט:
נישט פערזיסט אדער געפלייוואַרט.

THE JUNKET FOLKS, Dept. 3011.
Little Falls, N. Y.

פערזאנדעלט מילך אין
געשמאקע דעווירטען

זשאנקעט

העתק וחוכנס לאינטרנט

www.hebrewbooks.org

ע"י חיים רייז

Rabbi Gorelick
37 Ringgold St.
Springfield, Mass

ואלו נאכלין בכל העיר בכל מקום

סיני כשר סאסעדוש קאמפאני
Sinai Kosher Sausage Co.
3351 SOUTH HALSTEAD ST.
Chicago, Ill.

כשר סטאר סאסעדוש קאמפאני
יונייטעד כשר סאסעדוש קא.

KOSHER STAR SAUSAGE CO.
UNITED KOSHER SAUSAGE CO.

1008 Maxwell St.
Chicago, Ill.

בתי חרושת אלו המפורסמים במדינה בכשרותם המצוינת ומדוקדקת מהחל עד כלה,
ומהודרים בטעם ויופי מאין בערכם, בזמן האחרון עושים שם "בית פריי" אשר טעמו נאה
ומשובח ויש לו בית טוב, טובה מאד לילדים קטנים, וגם הסעיליליד אשר הכיף-פריי
כרוך בו נעשה בתכלית הכשרות בלי שום חשש שמץ של איסור, בכל פעקעדוש נמצא
פתקא מידפסת היאך להתנהג בעת מטגנין אותם.

בתי חרושת אלו המה מיוחדים במדינה אשר יש להם משגיחים מומחים, ובהכשר של
שבעה רבנים נאינים מפורסמים שליט"א, ראשי העדה משיקאגא.

הרב ר' אפרים עפשטיין
הרב ר' עזריאל עפשטיין
הרב ר' שמואל שאך
הרב ר' ארי' לייב הכהן קאפלן
הרב ר' אלעזר ראובן מושקין
הרב ר' צבי יהודה אלשוואנג
הרב ר' אברהם יצחק קארדאן

העתק וחובט לאיסור

www.hebrewbooks.org

ע"י חיים תשס"ב

את זה תאכל —

כל הנעשה בבית החרושת של

בארנעם בראדי כשר וואורשט פראדוקטען

מיני הבשר וקניקנים וכרכשאות המה נע שים בדקדוק רב מהחל עד כלה בעניני
הכשרות, ומהודרים בטעם ויופי, הוא בי ת החרושת היחידי בניורק אשר יש
הבשר מיעד הרבנים בניורק רבתי, הכל נעשה בדשגחתם המעולה, לכל השנה
לפסח

BARNET BRODIE KOSHER SAUSAGE

123-5-7 Walton Street

Brooklyn, N. Y.